

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
FOLYÓIRATA

XLVII. ÉVFOLYAM
5. SZÁM

BUDAPEST, 1934.
M Á J U S

SZERKESZTŐSÉG,
hová a lap szellemi részét illető
minden közlemény küldendő:
Budapest,
VII. ker., Korong-utca 34.
Telefon: 97-1-85.
Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
KISS JÓZSEF

Tagsági v. előfizetési díj évenként 8 P.
Az egyesülettel és a lappal kapcsola-
tos minden befizetés 43.627. sz. csekk-
lapon történhet. (A csekkszámja tulaj-
donosa: Tanítóképző-intézeti tanárok
országos egyesülete). Reklamációk
Pócza József pénztáros címére Buda-
pest, V., Báthory-u. 12. IV. e. küldendő,
HIRDETÉSEK MEGEGYZÉS SZERINT

MEGHÍVÓ

a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete

1934. május hó 9-én (szerdán) délelőtt fél 10 órakor Budapesten,
a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben (VII., Damjanich-utca 43.)
tartandó

XXIV. RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.

Tárgysorozat.

1. Elnöki megnyitó. A tanítóképzés időszerű kérdései.
2. Mennyiben van szüksége a tanítónak a népiskola és a nép-
nevelés igényeihez igazodó közműveltségre?
Előadó: *Mácsay Károly*.
3. Undi Mária ajándékának: a „Palóc menyecske” c. képnek a
Tanárok Háza javára való kisorsolása.
4. Főtitkári jelentés.
5. Pénztárosi jelentés.
6. Esetlegesen indítványok. (Az alapszabályok 37. §-ának f. pontja
értelmében nyolc nappal a közgyűlés előtt, írásban kell az
elnökséghez benyújtani.) *Az elnökség.*

Megjegyzés. A vidéki kartársak a Polgáriiskolai Tanárok Csengeri
Diákotthonában (VII., Thököly-út 82.) vagy a Tanítók házában (VIII.,
Szentkirályi-utca 47.) elszállásolást kaphatnak, ha ezirányú óhajukat má-
jus 1-ig a főtitkár tudomására hozzák (Mesterházy Jenő, Fery Oszkár-
utca 40. szám).

A közgyűlés napjára a közoktatásügyi minisztérium azokban az inté-
zetekben, melyekből a tanárok nagyrésze résztvesz a közgyűlésen, s így a
tanítás zavartalan menete nem biztosítható, szünnapot adott. Ahonnan csak
annyian jönnek el, hogy a tanítások megtarthatók, az otthon maradt kar-
társak helyettesítik a közgyűlésre utazókat.

A közgyűlés után közös ebéd, melyre előzetesen jelentkezni lehet a
titkárnál (Erdélyi Olga, VII., Damjanich-utca 43.).

A közgyűlés előtt fél 9-kor istentiszteletek a Damjanich-utcai Regnum
Marianum kápolnában, a fasori református és evangélikus templomban.

A magyar nyelv tanításának módja a tanítóképzőkben.

A magyar nyelv tanulmányának körébe tartozik az I. osztály rendszeres magyar nyelvtana, a stilisztikának a nyelvhelyességre vonatkozó fejezetei és a IV. osztály nyelvtudományi anyaga.

Az anyanyelv tanítása tanítóképzőben a nehéz feladatok közé tartozik. Az elmélet legnagyobb részét az I. osztályban tárgyaljuk, ahol értelmileg fejletlenek és fegyelmetlenek a növendékek. A IV. osztályban pedig, amikor érettebb ésszel tanulják, a heti 2 órából kell az irodalomtörténet első fele mellett a rendszeres magyar nyelvtanhoz és az új nyelvtudományi anyaghoz időt kiszorítani.

Nehéz a nyelvtan tanítása azért is, mert módszerében igen sok az ingadozás. Számottevő munka még nem jelent meg erről a tárgyról. Kevesen is éreznek hozzá tehetséget és kedvet. Legőbb tanár idővel belemerevedik a nyelvtani kategóriák tanításába és begyakorlásába. — Az anyag mennyiségét illetőleg is igen nagy az ingadozás. Vannak tanárok, akik „magasabb szempontból” fogják fel az anyanyelvi tanítást. A IV. o. nyelvtudományi anyagát részletesen tanítják és a történelmi, lélektani és rokonyelvi távlatok megnyitása végett a tankönyv anyagán túl is mennek. Mások a gyakorlat emberei; bizonyos józansággal visszautasítanak minden tudományos vagy emlékeztet terhelő részletet. — Akik pedig a népiskola „nyelvi magyarázat”-ainak újabb, eszméltető, kevés kategóriával dolgozó módszerét tartják mérvadónak, azok az anyag egy részét és a rendszerezést hanyagolják el.

Mindezen egyenetlenségek és véleménykülönbségek tudatában, jelen előadásommal nem adhatok egységes, kiforrott módszert, inkább csak tapasztalataimat, próbálkozásaimat összegezem (és jóindulatú vitatkozások és hozzászólások Eris almáját vetem kedves saktársaim közé. Kérem továbbá azoknak a kérdéseknek felvetését, melyeknek megbeszélése, tapasztalatuk szerint, még hasznos volna.).

I. Általános előkészület.

A magyar nyelv tanításának célja jelen tantervünk szerint: „A magyar nyelv tudatos ismerete, — szó és írásbeli kifejezési készség”. Az Utasítás két főfeladatot jelöl meg. A nyelvtanítás: „A nyelvtényeket megfigyelteti és a megfigyelések elvonásával és rendszerbefoglalásával tudatosá teszi a nyelv használatát”. — Mindkét szakasz gyakorlati célt tűz ki.

Az ilyenféle meghatározások azonban igen általánosak. Bontsuk fel tehát és jelöljük meg egyúttal azt a *látókört és érzületet* is, amelyet egy *jó tanítónak anyanyelvünkkel szemben* ki kell magában alakítani.

1. Értékelje és szeresse nyelvünket mint nemzeti kincset, ismerje meg és lelkesen szeresse sajátos szellemét, szerkezeteit, szókincsét,

szólásait: kifejező erejét és szépségét. A helyes nyelvhasználat felelősségét nemzeti és lelkiismereti ügynek tekintse.

2. Legyen annyi tárgyi ismerete és nyelvérzéke, hogy:
- a) művelt emberként lássa a nyelv kulturális jelentőségét, fejlődését, kapcsolatait, — lélektani és logikai mozzanatait. (Egészen csak akkor láthatja, ha legalább egy világnyelvet beszél.)
 - b) Gyakorlatban tudja eszméltetni tanítványait a nyelvi tények szerepére és alaki sajátosságaira.
 - c) Maga kifogástalan magyarsággal és helyesírással használja nyelvünket és tanítása e tekintetben biztos példa és útmutatás legyen.

A tanmenet készítésénél az anyag elosztása a következőképpen alakul: az I. osztály évi 128 órája (heti 1 óra évi 32-nek számít, heti 4 óra = 128) a különböző feladatok között így oszlik meg:

Nyelvtan	52 óra	
Stilisztika	18 óra	
Olvasmány, vers	26 óra	
Dolgozatírás (fogalmazás)	10 óra	(6 házi dolgozat)
Javítás	6 óra	átlag 2 dolgozatra esik egy javítás és ugyanennek az órának végén beszámolnak a növendékek 1—1 kötelező olvasmányról.
Ismétlés	16 óra	
	<hr/>	
	128 óra	

Hetenként elosztva átlag két óra jut nyelvtanra, illetőleg stilisztikára. A nyelvtant március végéig tanítjuk.

Kérdés, *legyen-e csak nyelvtani anyag egy órán*, vagy mellette mindig valami irodalmi is? — Véleményem szerint lehetnek egész nyelvtanórák. Szükség van ennyi időre a házi feladatok átnézése miatt és legtöbb egységnél a közös begyakorlás miatt is. Mivel az előző órák egyike irodalmi tárgyú volt, az anyag úgyis szerepel az óra elején. Másik óránkon 1—1 verset mondhatunk fel az utóbb tanultakból. Kisebb nyelvtani egységeknél, különösen eleinte, egy-egy rövidebb költeményt, pl. népdalt is szoktam tárgyalni. — Az I. oszt. ban az olvasmány és költeménytárgyalás az egész év folyamán párhuzamosan halad a nyelvtani, majd a stilisztikai órákkal.

A IV. osztályban az anyag a rendelkezésre álló 64 óra között a következőképp oszlik meg:

Irodalomtörténet	27 óra	ismétlés	6 óra
Nyelvtan	—	ismétlés	12 óra
Nyelvtudomány	10 óra	ismétlés	2 óra
Módszertan	5 óra		
Dolgozatírás	2 óra		
	Összesen	44 óra	+ 20 óra = 64 óra

Az ilyen felosztás esetében azonban a dolgozatok megbeszélésére más — irodalmi vagy nyelvtanórákból — kell időt szakítani.

A nyelvtanulás, majd a nyelvtudomány párhuzamosan halad órászatuknak megfelelő héten át az irodalommal; azután csak irodalmat tanítunk (kb. március végétől). A *Nyelvtudományi könyv* egész anyagát természetesen nem lehetne 10 óra alatt eltanítani; az anyagra nézve a tantervben megjelölt 7 egységet vesszük alapul. Ezek közül a nyelv élete című fejezetet 3 egységben tárgyaljuk. Ezek: hagyomány és analógia, hangváltozások, jelentésváltozások s a hangváltozáshoz, mint kisebb egységhez kapcsoljuk az elavulást és elszigetelődést. A gyermek beszédének fejlődését III. o.-ban a lélektanban már átvettük; a beszédhibákat a II. osztály testtani anyagában. Itt nem jut rá idő. A nyelvjárásokat sem lehet a sok hasonló és emlékezeti elemük miatt 1 órán elvégezni, hanem a bevezető rész és a két első nyelvjárás tárgyalása után 2—2 nyelvjárást folytatólag irodalmi órák elején tanítunk meg. — Táblázatban feltüntetve:

1. óra A nyelvtudomány fogalma, ágai — hagyomány és analógia.
2. óra Hangváltozások. Elavulás, elszigetelődés — jövevényszavak.
3. óra Jelentésváltozások.
4. óra A nyelvek osztályozása.
5. óra A magyar nyelv és rokonai, a rokonság bizonyítékai.
6. óra Rokonaink: a finnek. Sorsuk, faji jellegük, műveltségük, irodalmuk; kapcsolataink velük.
- 7.—8. óra A régi magyar nyelv.
9. óra A beszédhibák.
10. óra A nyelvjárások.

A Magyar Nyelvi Kézikönyvnek „A beszéd elemzése” című fejezetét csak átolvassuk.

Nyelvtankönyvül legtöbb képzőben Sarudy Ottóét használják. Főértéke ennek a könyvnek tapasztalatom szerint az, hogy hosszú, lelkes tanári munka eredményeit összegezi a nyelvhelyességre és helyesírásra nézve. Valószínűleg dolgozatjavítások tanulságai alapján. Megvallom, hogy jómagam sok helyesírási pontatlanságot követtem el és néztem el középiskolai tanítványaimnál, melyekre ez a könyv figyelmeztetett. — A könyvnek ez az érdeme azonban szaporítja az emlékezeti anyagot. Sok benne az elszigetelt nyelvhelyességi és helyesírási eset. Ezen azonban helyes módszerrel segíthetünk. A tanár inkább kézikönyv anyagnak tekinti az ilyen részleteket, s a növekedéssel nem elméleti, hanem gyakorlati úton dolgoztatja föl. Leg-

inkább a dolgozatjavításokkal kapcsolatban. Ilyen részletek pl. a mássalhangzók változásainak 1. része, a névmások és névutók összeírása más szavakkal, a helyesírás elveinél felsorolt anyag, a birtokos személyragozás hangváltozási esetei, a határozóragok apróbetűs része, az írásjelekről szóló fejezet és a stilisztikában a nyelvhelyesség-nél a tömérdek elszigetelt példaanyag.

A módszer szempontjából kérdéses a *meghatározások* tanítása. Pl. még legvilágosabbfejű tanulóink is belezavarodnak a határozónév következő meghatározásába: „Határozónévnek azt a szófajt nevezzük, amely a nélkül is kifejezi a cselekvés, történéis körülményeit vagy az alany és a tárgy állapotát, hogy ragot vagy névutót kellene hozzátennünk.”

Elmés tanulóim pl. valóságos hajtóvadászatot szoktak rendezni olyan szavak után, amelyekkel kijátsszák egy-egy szófaj kicirkalmazott meghatározását. (Pl. a főnévnél: zene, illat stb.)

Természetesen le szoktuk egyszerűsíteni a nehézkes meghatározásokat. Pl. a fönt említettet ezzel helyettesítem: A határozónév olyan szófaj, mely a mondatban egymagában is lehet határozó.

A Bartha—Sarudy-féle *Magyar Nyelvi Kézikönyv* is elvész helyenként a részletekben. A hangváltozás, jelentésváltozás és analógia fejezetek igen nehézkesek, s az is hibájuk, hogy ugyanezt a példát két fejezetben is szerepeltetik. (Iromba: jelentésváltozás és analógia fejezetekben.) Hiányzik továbbá a nyelv életével kapcsolatban a hagyomány fogalma.

Megbeszélendő kérdés még, hogy *a nyelvtannak mely fejezeteit utaljuk át a IV. o.-ba?* — En a következőket szoktam:

A rendhagyó ígék egy részét.

Az alanyi és tárgyas ragozás használatát.

A szórend nehezebb eseteit és esetleg az állítmánykiegészítőt.

Nem kívánom továbbá még az I. osztályban különleges, csak tipikus összetett mondatok elemzését; előbbiekhöz még fejletlen egy ilyenkorú gyermek logikája.

S most szeretnék *részletesebben* foglalkozni az I. éves anyaggal, mely derekas munkát kíván tanártól és növendéktől egyaránt. Tapasztalataim alapján a következőkép dolgozom fel a nyelvtant. Előre megállapítom, melyek a gyakorlati és néptanítói szempontból legfontosabb részek. Ezeknek tanítására és begyakorlására különösebb gondot kell fordítani. Gyakorlati szempontból kevésbé fontos szakaszokkal, vagy olyanokkal, amelyek ellen átlagos nyelvérzék nem szokott véteni, ne terheljük növendékeink agyát. (Ilyen pl. a mássalhangzók változásainál a tisztán népies példákat felsoroló szakasz, vagy a tárgyas és alanyi ragozás használatának esetei.) — *Gyakorlati szempontból fontos fejezetek* a következők:

A mássalhangzók hasonulása, pótlónyújtása, összeolvadása.

A szók alkotóelemei. A szóelemzés íráshoz nélkülözhetetlen.

(Gyakorolni csak a ragok, képzők után lehet. Ingadozó fogalmak! Gyökér nem szerepel!)

A személynévmás írása megszólításokban és ha vele nyomósítunk stb. (Öméltósága, énbennem, enmagam, — én magam.)

A vonatkozó névmások helyes használata.

Az ígeragok, ikes, feltételes és felszólító tárgyias alakok. Műveltető igék.

Mult idő, tárgyrag, határozóragok írása.

A határozott és határozatlan névelő helyes használata.

Magánhangzó és kétjegyű mássalhangzó hosszúsága; egybeírás, különírás, címek írása.

Mondatvégi és összetett mondatok tagjai közti írásjelek.

Az alany és állítmány egyeztetése.

A birtokos jelző és részeshatározó megkülönböztetése.

Az összetett mondatok viszonyát helyesen kifejtő kötőszavak. (A „de“-t pl. derűre-borúra használják, amikor nem tudják szervesen előrevinni a gondolatot.)

Az írásjelek közül külön kell gyakorolni a pontosvesszőt, kettőspontot, a gondolatjelet, az idézetek helyesírását.

A stilisztikával kapcsolatban fontos: a rokonértelmű szavak gyűjtése és alkalmazásuk gyakorlása a kifejezés változatosága és szabatosága szempontjából és a használt és elkerülhető idegenszerűségek összeállítása.

Az akadémiai Helyesírási Füzet használatának gyakorlása.

A nyelvhelyesség ellenőrzésére osztályonként *Nyelvört* nevez ki a tanár. Bemutatom egyik nyelvöröm jelentését.

Jelentés osztályom nyelvi hibáiról a mindennapi beszédben.

Idegen szavakat aránylag kis számmal használunk; csak a nagyon elterjedteket hallani. Pl. spanglis cipő, pakkolni, pucolni, muszáj, pláne stb. A háztartással összefüggőket, pl. speiz, eszceig stb. nagyon ritkán használják.

Nyelvtani hibáink közül leggyakoribb a vonatkozó névmás helytelen használata. Pl. Ez az a könyv, *amit* el kell olvasnunk. Hol van a gyakorlós, *amelyik* keresett? — Feleslegesen használunk mutatónévmásokat. Pl. A főnév az olyan szófaj... Feleslegesen használunk kötőszavakat. Pl. ... *de* ámbár... A személyek neve elé majdnem mindig teszünk — hibásan — névelőt. Pl. az Ica, a Kováts Kató stb. (A nénik neve elé ellenben nem teszünk!) — Beszéd közben gyakran használjuk a „szóval“, „izé“ szavakat, s ezeket a hibás szavakat: máma, aztat, villanyt feloltani, legyujtani — *nem-e* mennél el?

Tájszavakat tréfaként használunk: szappany, tennap, hetfün, osztég, esmég; megnőtttessem a hajam? stb.

Cinkota, 1932. március.

Erőd Carmen
IV. o. nyelvör

Külön kiemeljük, — s hogy tanításunk az ismétléskor szintétikus is legyen — összefoglaljuk *a magyar nyelvre legjellemzőbb jelenségeket*. Általában egész tanításunkat át meg átjárja a törekvés, hogy

értsék, szeressék és féltve őrizzék népünknek nyelvünkben kifejeződő sajátos szellemét.

Mint legszembetűnőbb jellemvonást a tömörséget és világosságot bizonyítjuk esetről esetre. Pl. az igeragok kifejezési lehetőségeit. Össze is hasonlítom egy megfelelő német kifejezéssel. A világosságot a mondat szerkesztéssel bizonyítom. A magyar egyszerű, egyszerűen alárendelt vagy mellérendelt szerkezeteket használ. Igen találó Gárdonyi hasonlata a magyar és német mondatról. „A német mondat olyan, mint a hosszú folyosó, melynek hátul van a lámpása: az ige. Odáig csak tapogatódzva botorkálsz. A magyar mondatban mindjárt az elején ott a lámpás, a kezedbe veheted s nincsen előtted homály. Mert a magyar mondat rövid is.”

A magyar nyelv sajátos kifejezései közül kiemeljük még: A többes számnév és a páros testrészek után használt egyszámot.

A birtokos személyragokat.

A személyes névmásnál a megszólításokkal kapcsolatban azt az érdekes jelenséget, hogy a magyar megadja a tiszteletet a címmel, pl. Felség, de még uralkodójával szemben is a patriarchális tegezést használja.

Takarékos a magyar a névmások, a határozatlan névelő használatában. A névmás beleolvad az igeragba, csak kiemelés esetében használom.

Sajátossága nyelvünknek a névszói állítmány.

Több azonosságú egyesszámú alany után egyesszámú állítmányt használ.

Nem szereti a szenvedő igéket.

Egyszerű az időmegjelölésben.

Viszont felhívjuk a figyelmet nyelvünk fogyatékoságaira is. Pl. az egyhangú magánhangzóhasználatra. Esetről-esetre megkívánjuk növendékeinktől, hogy törekedjenek változatosságra; dolgozataikban aláhúzzuk az egymást követő egyhangú szavakat.

A *könyvtárak* felszerelését illetőleg kívánatos a következő kézikönyvek megléte és a növendékek bevezetése használatukba.

Tolnai Vilmos: Magyarító szótár.

Póra Ferenc: Rokonértelmű szók és szólások.

Tolnai Vilmos: A szólásokról.

Margalits Ede: Magyar közmondások.

Tóth Béla: Szájról szájra.

Czuczor—Fogarasi: A magyar nyelv egyetemes szótára.

Szinnyei József: Magyar Tájszótár.

A „Magyarosan” folyóirat.

Fonetikai képek szemléltetéshez.

II. Az anyag részletes tárgyalása.

A tanárnak minden nyelvtanórára készülnie kell, mert ha az anyagot tudja is, a megfigyelés és eszméltetés felkészültséget kíván. Különösen akkor, ha nincs adatokra berendezett, aprólékos emlékezőtehetsége és a lépésről lépésre való eszméltetés módja még nem ment át véérébe. Új, találó példákat is gyűjthet. Az ember figyelni folyton a nyelvet, olvas folyóiratokat és szinte lecsap a jó példákra, melyeket alkalomadtán értékesít.

A tanítás módja, bár az egyes anyagrészek természete igen különböző lehet, nagyjában a következő.

1. Szemléltetési anyag nyújtása.
2. Megfigyelés és eszméltetés az új nyelvi tényre vonatkozólag.
3. Hasonló esetek felkutatása.
4. Rendszerezés.
5. Begyakorlás.

1. A szemléltetési anyag lehet összefüggő szöveg, de az ilyen — ha mindenféle nyelvi példát bele akarunk szőritani — sokszor mesterkéltné lesz. Néha különálló mondatok jellemzőbb formában tartalmazzák az illető nyelvtani tényt. A Sarudy-féle könyvben jó példaanyag van pl. közmondásokból. Tartalmi, hangulati értékük is változatos. — Ma már idejét múlta az a felfogás, hogy csak költői nyelvű, fennkölt tartalmú mondatokat használunk fel. Az eleven, forgatott, lüktető beszéd sem jár mindig koturnusokban. Mennyi jóízű fordulat, árnyalat van természetes beszédünkben is!

Az adott példaanyaghoz, ha szükséges, néhány szóval tartalmi magyarázatot fűzünk; azután kérdésekkel rátereljük a figyelmet a célbavett nyelvi jelenségre. Minden növendéknek külön-külön rá kell eszmélnie értelmére, szerepére. Pl. a névmásoknál. Miért mondjuk így: Valaki kopogtat? Mert *nem tudjuk* megnevezni az illető személyt. Ilyen volt az én tollszáram is. *Nem akarjuk* megismételni tulajdonságait. Vagy: Ezt a könyvet találtam. Rámutatás volt a cél. Melyik könyvet keresed? Amazt. Helyettesítő mutatónévmás.

Az ilyen eszméltető módszer alkalmazása azért is fontos, mert az elemi iskolában az új utasítás szerint ez a fő. Ha a tanár saját tanításával nem szoktatja növendékeit az ilyen nyelvtani gondolkodáshoz, tehetetlenül fognak a próbatanítások előtt állni.

Általában unalmasnak mondják a nyelvtanítást. — Az is, ha ezt az értelmező, felkutató módszert nem alkalmazzuk. Ha azonban belejövünk, igen mozgalmas tanárnak és növendéknek egyaránt a közös munka. Természetesen megint nem valami költőien érzelmes hangulatra gondolok, hanem a megfigyelés, a munka élénkségére, a kutatás és felfedezés örömére, a nyelv szellemének, sokszor szípor-kázó humorának kiaknázására. (Pl. Mikszáth „Kaszát vásárló paraszt”-jából: Kasza kellenék.) Néha mi vetünk a fársztóvá váló munkába egy, a növendékek életével, érzésvilágával összefüggő humoros vagy kedves példát; mindjárt felvillanyozódnak a kedélyek. A házi feladatokban azután ki-kipattan egy önállóbb megfigyelő

ügyes utánzása. — Némely növendékünknek kitünő nyelvérzéke van; megjegyzéseivel megelőzi a tanár magyarázatát. Minden osztályban a komoly és hivatalos nyelvőr mellett kifejlődik egy nyelvkémnek nevezhető tréfás szereplő. Kérdéseket vet fel, keresztútjába állítja társait, sokszor a tanárt is, vagy kijavítja — amit én szívesen megengedek — saját apró nyelvbotlásaimat is. Néha közénk dob egy újszerű példát s örömmel vetjük rá magunkat, hogy értelmezzük. Az élénk kutató és — szinte azt mondhatnám — szimatoló munka közepette fel-felcsendül ismét az öröm; nyelvünk gazdagsága, szépsége élvezésének visszhangja.

Természetesen vannak egyhangúbb órák is, amikor a növendékek fáradtak, vagy megüli őket egy elkövetkező órától való félelem. A tanár sem egyformán éber, odaadó mindig — és sokszor hajtja a „sietni, sietni, sietni muszáj”.

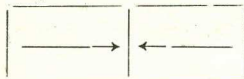
Koncentrációra a tények összehasonlításakor (pl. birtokos személyragok és tárgyas ragozási ragok) sok anyag kínálkozik. Lehet idegen nyelvvél is megvilágítani a magyarnak sajátos kifejezőmódját, szerkezeteit, pl. a takarékos névmás és névelőhasználatot, a ragoknak megfelelő prepozíció-használatot stb. — A koncentrációnak szép módjára figyelmeztet egyik kedves szaktársam. Ő a IV. éves nyelvtanismétlést úgy végzi, hogy beleilleszti a nyelv élete fejezet megfelelő szakaszába az odatartozó nyelvtani részt és ilyen módon szerves egészbe, szintézisbe kerül a nyelvtudomány a nyelvtannal. A tanítás is változatosabb és a nyelvtudomány nehezebb fejezetei között könnyebb szakaszokat tanulnak a növendékek.

A szemléltetés, mint már említettük, minden nyelvtanulás alapja. Elsősorban a *belső* szemléltetés; a nyelv tényeinek megfigyelése. *Külső* szemléltetésre igen hasznosak a táblázatok. A kréta állandóan kézben legyen magyarázat közben! Színes krétát is jól lehet használni az elemzésnél, de öt színnél többet ne használjunk. — Szemléltető *rajzokkal* jól megvilágosíthatunk fogalmakat és viszonyokat, de csak könnyen áttekinthető rajzok célravezetők; az összetettek másodlagos emlékezetű munkával terhelik a megértést. Vannak egész egyéni rajzrendszerek, de azt hiszem, ezek egyéniek is maradnak. A következő néhány világos rajzot eredményesen használhatjuk.

Rokonértelmű szavak ábrázolása különközepű körökkel, melyek a jelentés közösségének mértéke szerint egymást részben fedik. Pl. pompás, szép, bájos, kedves szavaknál.

Mellérendelő összetett mondatok ábrázolása:

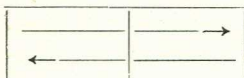
Kapcsolt

Szétválasztó

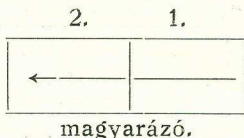

Ellentétes

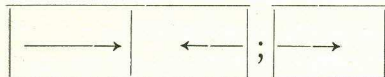

Következtető

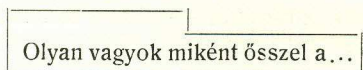

Mondatszerkezeteket szemléltető rajzok.

Mellérendelt kapcsolt,
majd ellentétes

Egyszeresen alárendelt
mondat

Szépen tagolt, arányos mondat szerkezet

A külső szemléltetéshez, az elemi iskolai nyelvtan-tanítás táblái felírásaihoz azzal is szoktatjuk tanítványainkat, hogy házifüzetükben rendes, áttekinthető munkát kívánunk.

A *begyakorlás*nak sok módja van és nagyon változatossá lehet tenni. Kezdődik önálló példák mondásával az órán; folytatódik a tanulásban, házi feladatok készítésében, példaanyag gyűjtésében s a következőkben részletesen tárgyalt eljárásokban.

Vitás kérdés lehet az, hogy *mennyi emlékezteti anyagot kívánjunk meg* pontosan. Azt hiszem, tanítónőképzőben kellő eszméltetés után bizonyos anyagrészeket egészen a régi módszer szerint becsüléletesen megtanulhatunk. Pl. a képzőket, a birtokos és ígeragokat; a névutókat és határozószóneveket, és pedig nemcsak az öntudatlan felsorolásig beidegzetteteket, hanem az újabb eszméléssel elsajátítottakat is. Viszont az olyan, emlékeztetileg mindig újabb és újabb ismétlést kívánó részeket, amilyenek a mássalhangzók hasonulásánál, pótlónyújtásánál és összeolvasásánál szereplő hangtálalkozások, elsősorban gyakorlati alapon tanítjuk. Helyesen kell tudni írni és meg kell tudni okolni az írásmódot. Úgyes csoportosítással szemléletes táblázatokkal növendékeinknek a mienkénél jóval teherbírőbb emlékezete elég könnyen meg is tanulja ezeket a hangpárokat.

A *begyakorlás* egyik módja a *helyesírási gyakorlatok*. Közösen végezzük, amikor egy-egy hangtanilag nehezebb részt a táblánál és együtt gyakorolunk. Pl. a mássalhangzók összeolvadását. *Dolgozatjavítás*kor táblán szemléltetjük a tanulságos eseteket, pl. a mondattagolást. Növendékeim is állítanak össze vagy már ismernek úgyes, fogós, sokszor tréfás gyakorlószövegeket.

Az *elemzés* nagyon fontos, de régen túl hajtották; csak nyelvtani szempontból vizsgálták a nyelvet, belső kifejezési lehetőségeire nem hívták fel a tanulók figyelmét. Az elemzés számára tulajdonképpen csak a tipikus, kategorizálható jelenségek tanulságosak; eze-

ken túl nem szabad sokat kívánni tanítványainktól pl. a határozók. az összetett mondatok különleges viszonyának pontos megállapításában. Mutattak nekem napilapból olyan összetett mondatot, hogy hosszas fejtörés után sem jutottam ugyanarra a megállapításra, mint az illető, aki próbára akarta tenni rajtam keresztül a növendékek képességeit. Erre elemi iskolai tanítónak nincs szüksége — s a nyelv is burjánzik, sarjad, ne akarjuk megkötni és szabályozni.

A *begyakorlás a feleltetés módjában* is érvényesüljön. Felelhet egy növendék a táblánál; felír önálló példákat. Egy, szóval felelő vázlatosan mondja el az anyagot, azután ketten részletezik: egyik kérdez, a másik felel. A többiek figyelnek s hibánál jelt adnak. Más-kor a felelet végén egy összegezi a hibákat. És vége felé egy-egy összefüggő, nem-nyelvtani tárgyú feleletet nyelvi szempontból megbírálnak. Ez annyira érdekli őket, hogy egyesekre már ráolvassák tipikus hibáikat, pl. a nehézkes mondatszerkesztést, a felesleges vonatkozó- vagy mutatónévmás-használatot, stb.

Igen fontos módja a begyakorlásnak a *házi feladatok*. Alig van egység, amelynél nélkülözhető. Értékes azonban csak akkor, ha a tanár minden órán átnézi. Hogy ez kevés idő alatt megtörténhessék, első órától fogva pontos utasítást adunk a külső alakra nézve. Értelmesen tagolt, áttekinthető gyakorlatokat kívánunk. Minden feladatnál írjanak keltet, jelöljék meg a feladat célját és szempontjait. Ezeket húzzák is alá. Szokják meg a növendékek, hogy éppen a kevésbé ismert, vagy nehezebb esetekre mindig írjanak példát. — Igen eredményesnek mutatkozott a nyelvtan átisméltése után a következő eljárás: a növendékek páronként átnézték egymás I. félévi házi feladatait. Piros ceruzával aláhúzták a helyesírási, késsel a nyelvtani hibákat s a végén szám szerint összegezték. Külön órát szenteltem az illetén nyilvánvalóvá lett, általánosan elkövetett hibák megbeszélésének és magam is rájöttem, hogy milyen fogalmakat nem értettek meg.

A nagyobb egységek *isméltésekor* rendszeren növendékekkel kérdeztetek. Össze-vissza is. Vagy kiállítom a felelőt az osztály kérdéseinek pergőtüzébe. Ezt a némileg versenyző módot nagyon élvezik. Természetesen mindig vigyázni kell a szellemi fegyelemre és a feltétlen jóindulat egyensúlyozó erejére.

Az isméltéseket nagyobb tárgyi egységenként és változatos formában végezzük. Ilyen egység például a szókincs gyarapodása. Az isméltési órán egy növendéssel megállapítatjuk szókincsünk gyarapodásának módjait. Ezek: az összetétel, a szóképzés, a képes beszéd, viszonylagosan: a rokonértelmű szavak ügyes felhasználása.

Ezután mondok egy alkalmas szót. Pl. jár, virág. A növendékek papírt, ceruzát vesznek elő és kiki annyi szót, képet ír le vele, ahányat tud. — Hangulatkeltő képbe is beállíthatom a munkát. Hasonlít a méhrajzához — itt a szavak kelnek szárnyra.

A következőkben szeretném még három különböző természetű anyag tanításának vázlatát bemutatni.

1. óra. A nyelv fogalma. Az anyanyelv.

(Túlnyomóan lelkesítő, hangulatkeltő óra.)

Előkészítés. Első óra lévén új környezetben, honvágygal teli tanítványok között, felhasználom kiindulásul ezt a helyzetet. — Menynyi idegen arc! Mi is először ülünk egymással szemtől szemben. Vajjon ki mit gondol, mit érez? Meg fogjuk-e érteni egymást? — No, kísérreljük meg! Mondok egy kedves, biztató mondatot. — Megértette? Igen. — Kérdezek valamit az otthoniakról. Én is megértettem. — Tehát nem kell félnünk. Van egy bűvös eszközünk, amely közvetíti gondolatainkat, érzéseinket. Mi ez? A nyelv, a beszéd. Mert mi mind egyformán beszélünk, édesanyánk nyelvén. Otthoni édesanyánkén és másik jó anyánkén: magyar hazánk, nemzetünk nyelvén. — Stb.

Felhívom a figyelmet az anyanyelv tanulásának szükségességére, felelősségére szépségeire. Felolvasom Reményik Sándor szép költeményét:

„Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek
És áhitattal ejtsétek a szót,
A nyelv ma néktek végső menedéktek...”

E költemény egyszersmind összekapcsolja a növendékek lelkét elszakított magyarajkú testvéreinkkel.

Célkitűzés: Hogyan tanuljuk meg helyesen és szépen beszélni magyar nyelvünket?

Ha tanulmányozzuk és megfigyeljük azok beszédét és írását, akik mesterei, művészei a magyar nyelvnek.

Anyagközlés. Szemléltetésül mondok (mégjobb, ha felírok) néhány megkapó költői és prózai idézetet.

1. Népies szólást.
2. Közmondást.
3. Népdalsort.
4. Deák Ferenc egy tömör mondását.
5. Egy jellemző Kossuth-idézetet.
6. Arany egy szép képét.
7. Gárdonyi mondatokat. (Tőle tanulhatjuk a legszebb tanítási nyelvet!)
8. Mécsnek egy színes, duzzadó sorát.

Megbeszéljük pár szóval, élvezzük a példákat.

Ezután áttérek a könyv anyagára és kérdésekkel eszméltetem a gyermekeket a nyelv mibenlétére és nemeire. Mondatok példákat otthonuk tájnyelvéből és humorosan emlékezünk meg a diáknyelvről.

Ezen az első órán ugyan nem végeztünk el sok anyagot, de az óra nevelőértéke nagy volt. Megértettük a nyelv nemzeti jelentőségét, gyönyörködtünk, kedvet kaptunk egész évi munkánkhoz.

2. óra. Az ige fogalma és fajai.

(Túlnyomóan eszméltető óra.)

Az anyag látszólag kevés, mégis sok a megoldandó feladat. Módszerében hasonlít az elemi iskolai órákhoz; természetesen jóval több fogalommal dolgozik.

Az *előkészítés és célkitűzés* abból áll, hogy kérdéssé tesszük, vajjon igazán ismerik-e ezt a nagyon fontos szófajt.

Az *anyagközlés* példák mondásával vagy olvasásával indul meg. Közösen megállapítjuk az ige háromféle kifejezését.

- Az alany cselekvését.
- Az alany létét.
- Az alannyal való történést.

Az *ige fajait* (az alany szempontjából) rajzzal szemléltetjük.

a) Cselekvő,	A	—————→	M	A = alany
b) szenvedő,	A	←—————	M	M = más
c) műveltető,	A	—————→	M	—————→
d) visszaható	A	—————→		←—————

A szenvedő ige értelmezése neve miatt is, nehéz. Régi, megöröztött alakokon kívül a magyar alig használja. Itt beszélnek a nehézkes hivatalos nyelvről és át is alakítunk néhány mondatot egyszerűbb, közvetlen kifejezésre. Ez is mulatságos feladat. Sok gyerekkori emléket felidéz öreg bácsik, tanárok beszédmodoráról.

Az ige jelentés szerinti fajainál megmutathatjuk a cselekvő szemléltetést, amellyel gyakorlóiskolában tanítjuk az időben különbözőképpen lefolyó cselekvéseket, pl. bólogat, sétálgat; csörren, megkondul.

A házfeladatokból ki fog derülni, hogy nem volt könnyű minden igefogalmak megértetése. Pl. a visszaható ígére nehezen találunk a stereotíp példákon túl önállóbbakat. A történést kifejező igék keresztesződnek a szenvedők és visszahatók fogalmával.

3. óra. Az igeragozás.

(Gyakorlati óra.)

Előkészítés. Felhívom a figyelmet a magyar nyelv már sokszor tapasztalt tömörségére.

Célkitűzés. Azon a szón vizsgáljuk, amelyen a legrövidebben a legtöbbet tudok kifejezni.

Anyagközlés. Kihívok egy növendéket a táblához. Feliratok igealakokat, amelyeken egyre többet fejezek ki: módot, időt, személyt, számot, tárgyat. Összehasonlítom a bőbeszédűbb német alakokkal. (Tanulni ellenben nehezebb idegennek a magyart! Humoros példák idegenek nyelvbtlásairól!)

Összeállítjuk személyenként ragozás közben az összes igeragozat ikés, iktelen, tárgyias ragozásban. Felváltva végigmondják egy

személy alakjait egyszerű időkben, feltételes, majd felszólító módban. Valószínűleg mutatkozni fognak a szokásos hibák. Ezeket javítom és táblázatunkon felkiáltó jellel látjuk el. A tanár természetesen jól ismeri az ilyen eseteket, pl. a felszólító ikes 3., a feltételes tárgyias többes 1. személyét: tornásszék, nem tornásszon, megvennök; nem megvennénk. Ezeket már óra elején erősebben célbavesszük. — Ha így az élő nyelvből állapítjuk meg a ragokat és a táblázatról ismét utalunk az élő-nyelvi alakokra, nem lesz pusztá emlékezetbevézés a ragok megtanulása, minden gyakorlati haszon nélkül. — Itt látják továbbá a gyerekek azt is bebizonyítva, hogy tényleg tanulni, csiszolni kell anyanyelvi beszédüket.

Változások a jövőben.

Azon a kívánságon kívül, hogy emeljék fel a IV. osztályban az óraszámot, nincs különösebb mondani való. A tanár foglalkozzék a nyelvvel és a tanítással. Gyűjtsön példákat, figyelje a nehézségeket, fejlessze módszerét.

* * *

Összegezve a mondottakat, megállapíthatjuk, hogy a nyelvtanításban még sok a nyílt kérdés, ez azonban csak serkentően hat a tanárra. Aki jól beledolgozza magát módszerébe, két dolgot igen fog élvezni ennél a tárgynál. 1. Az eleven munkaközösséget a növényekkel; 2. a közös felfedező utakat a magyar szellem gyökérzetéhez és a szép sétákat nyelvünk eredeti és virágos kifejezéseinek hímes rétjeire.

Az előadás után a tárgyhöz szóltak.

Németh Sándor nagy érdeklődéssel és élvezettel hallgatta az előadónak tárgyszeretettől áthatott, tanulságos fejtegetéseit. A magyar nyelv és irodalom tárgykörének legnehezebb tárgyául a nyelvtant tartja. Igazat ad az előadónak abban, hogy nyelvtan nem úgynevezett „száraz” tárgy, mint amilyennek sokan tekintik s amilyennek sok tanuló is látja, érzi. Nem maga a nyelvtan száraz, hanem azzá lehet tenni, ha módszeres eljárásunk nem megfelelő. Alig van tárgy, amelynek tanításába annyi változatosság, ötletesség, elevenesség, a tanulók lelkét megmozgató, gondolkodtató mozzanat volna belevihető, mint épen a magyar nyelvben. A népiskola szakított az eddigi túlzott grammatizáláson nyugvó oktatással, ehhez igazodnia kell a tanítóképzői oktatásnak is. A népiskolai nyelvi magyarázatokat csak az tudja helyesen végezni, aki teljesen tisztán s elég mélyen belát a nyelv titkaiba. Ezt a belátást azonban nagyon nehéz 14—15 éves tanulóknak nyújtani, tapasztalata szerint az ilyenkorú ifjúság nem elég érett a mélyebben látásra. Azt óhajtja tehát, hogy a nyelvtant a felsőbb osztályok valamelyikében tanítsuk. Hangsúlyozza továbbá az elemzés fontosságát. Bármilyen jól tudnak a

tanulók a hallott s a könyvben közölt ismeretekről beszámolni, a nyelvtant igazában csak akkor tudják, ha egy-egy mondatban előforduló minden jelenséget felismernek s meg tudnak magyarázni. Ez nagyon sok gyakorlást kíván. Az elemezgetéssel az elméleti anyag is egyre jobban megrögződik a lélekben. Elemzésre ne csak könyvbéli szöveget válasszunk, hanem a tanulók dolgozataiból is vegyünk hozzá anyagot, ami igen jó alkalom egy-egy hiba megvilágítására.

Nagy Ferenc szintén csak a legnagyobb elismeréssel szólhat az előadó színes, hangulatos fejtegetéseiről. Szerinte sem olyan száraz és unalmas tárgy a nyelvtan, mint amilyenek általában feltűntetik. Igaz, hogy a tanítása bizonyos matematikai precizitást megkövetel, de ez, ha hozzáértő és lelkes tanár végzi, nem riasztja el a növendékeket, sőt kedvet és ambíciót ébreszt bennük a tárgy tanulása iránt.

A határozott és logikus gondolkodást fejlesztő nyelvtani fejtegetéseknek tehát mindjárt az I. osztályban való megkezdése rendkívül nevelőhatású. A legtöbb növendék u. i. felületes nyelvtani ismerettel kerül a tanítóképzőbe, s valamint az egész iskola szellemében, éppúgy ennek a tárgynak komoly és rendszeres tanulásában is szembe-tűnően észre kell vennie, hogy különbség van az eddigi gyermekes nyelvtani leckéi és mostani feladata között. A tanuló tehát hamarosan tudatára ébred, hogy a tanulmányai közben újból sorra került *nyelvtan* nem ismétlés, hanem komolyabb mértékben elmerülő új studium, amelyre a felsőbb osztályokban és egész jövőendő pályáján nagy szüksége van. Éppen ezért nagyon meglepő, hogy az előadó és Németh Sándor kollégám is megpendíti, hogy helyesebb volna a nyelvtannak a felsőbb osztályokba való áthelyezése. Erről őszinte meggyőződése szerint szó sem lehet. Hiszen ezzel a változtatással valósággal a lefektetendő alapot rántanók ki a későbbi magyar nyelvi tanulmányaink leglényegesebb kellékei alól. A nyelvtani alapismeretek adják meg u. i. az alapot a helyesírásra, fogalmazásra s általában mindarra, amit a növendék szóban és írásban kifejezésre akar juttatni. Miképpen kívánhatjuk meg pl. a szóelemző helyesírást vagy a mondatközi írásjelek helyes használatát, hogyha a szóképzést és az összetett mondatok tagolását rendszeresen még nem tanítottuk? Tagadhatatlan, hogy a nyelv rejtett titkaiba a felsőbb évesek világosabban bele tudnak tekinteni, de semmi kétségünk nem lehet aziránt, hogy a nyelvtan alapismereteit már az I. osztályban is sikerrel meg lehet tanítani. Ha lehet u. i. már a népiskolában nyelvi magyarázatokat tartani és a középiskola alsóbb osztályaiban ebből eredményeket felmutatni, kétszeres sikert remélhetünk e téren a tképző I. osztályában. Hiszen magam is őszintén állíthatom (és itt mellettem Kiss József barátom ugyanazt hangoztatja), mai nyelvtani tudásom igazi alapját a középiskola alsó osztályaiban szereztem. Ott tanultam meg elemezni s ennek alapján tanítom meg növendékeimet ma is erre a titokzatos mesterségre. A nyelvtannak az I. o.-ból való kiemelése tehát határozottan veszedelmes és kockázatos volna. Fontossága pedig éppen itt azért nagyjelentőségű, mert fejlesztí a helyes gondolkodást, okoskodást, s anyanyelvünk boncol-

gatasával megadja mindazt a logikus képző erőt, amit a gimnáziumokban a latin nyelv tanulása nyújt.

Az előadónak azt a tervét, hogy a nyelvtani órák végén, változatosság kedvéért, kisebb olvasmányokat (költeményeket) is tárgyaltatni kíván, nem tartom veszedelmesnek, de megemlítem, hogy Sarudy főigazgató úr ezt az eljárást nem tartotta szerencsésnek. A magam meggyőződése szerint is az a helyes, hogy a nyelvtani órán valóban csak nyelvtani anyaggal foglalkozzunk. A hét bizonyos órái tehát legyenek nyelvtanórák, a többiek pedig fogalmazási vagy olvasási órák.

Cinkota.

Medgyesi Marida.

A poétika tanításának módszere a tanítóképzőben.

Egyesületünk kebelében már évekkel ezelőtt felvetődött az a kívánság, hogy a tanítóképzőben tanítandó összes szaktárgyak módszerét kidolgozzuk s azokat, mint irányító vezérfonalakat, a jövő tanárnemzedék kezébe adjuk, s mindnyájunk számára tanulásképpen megőrizzük.

Értekezésem célja tehát korántsem az, hogy tapasztalt és gyakorlott szakemberek számára meglepő új dolgokat állapítson meg, hanem elsősorban és mindenekelőtt az, hogy egy kezdő, új ember számára szempontokat adjon. Lelki szemeimmel elképzelem hát magam előtt a nemes ambíciókkal telt, de lelkében még féligmeddig az egyetemi szellem magas légkörében szárnyaló fiatal kollégát, s jó szívvel és szeretettel elmondom neki, hogy milyen rendszert és irányelveket kövessen egy évfolyamon át a poétika tanításában. Természetesen ez a 30—40 percnyi útmutatás nem lehet teljes mértékben kielégítő, hiszen csak vázlatos, nagyvonalú szempontokkal, tervekkel láthatom el, de mindenesetre több, mintha csak egy kézikönyvvel lépne be az osztályba. Ezt az első lépését akarom tehát megkönnyíteni ismeretlen fiatal kollégámnak, s ha a dolog természeténél fogva nem is nyújthatok tökéletes és kimerítő képet a tárgy módszeréről, jószándékú törekvéseimmel mégis, úgy érzem, bele tudom lendíteni abba a kerékvágásba, amelyen a tárgy sikeres tanítása és az ideális tanítónevelés szempontjából haladnia kell.

Ezért indulok ki a Tanterv és Utasítás szelleméből, s ennek „általános” részéből is mindenekelőtt kiemelendőnek tartom a következőket.

1. A tanítóképző intézetben, mint szakiskolában, minden tárgy a *tanítói hivatásra* való kiképzést szolgálja.
2. Minden tárgy (tehát a poétika is) *szaktárgy*, mely megadja azt a műveltséget, melynek bőségéből a tanítónak merítenie kell, mikor a népiskolában hivatását teljesíti.
3. Figyelembe véve 3-szor az általános utasításnak a poétika

tanításában különösen érvényre juttatható módszeres elveit, nyomatékosan rámutatok a tárgy módszeres feldolgozásának kiinduló pontjára (Ált. Ut. 9. pont.), melynek értelmében:

„Minden tantárgy feldolgozásában az *első lépés* az egész anyag áttekintése, nagyobb egységekre és részletekre való tagolása, azaz a *tanmenet* elkészítése.

Tekintsük át tehát először a *poétika egész anyagát*, melynek elméleti részét a Tanterv szöszerint így tünteti fel: „A *költői műfajok* elmélete. *Verstan*. *Esztétikai* és művészettani alapismeretek.”

A rövid 3 pontból álló elméleti anyag sorrendje tehát, ismétlem, a következő: 1. *Költői műfajok*. 2. *Verstan*. 3. *Esztétika*.

Pár lappal alább aztán az idevonatkozó *Utasítás* a célkitűzés után így folytatja: „A költői műfajok taglalását a tanár a *verstan* tanításával kezdje.”

A *verstan* után következik tehát az *Utasítás* további magyarázata értelmében a *műfajok elmélete* és végül „az osztály tanítási anyagát betetőzi az *esztétikai* és művészeti alapfogalmak ismertetése.”

E szerint tehát a tanár a *Tantervben* és az *Utasításokban* az egész anyag nagyobb egységeinek elrendezésében kap *két* egymástól eltérő sorrendet, s ráadásul, ha a tankönyvet is kinyitja, egy *harmadikat*, mert: az eddig használatos összes poétikák először az *esztétikai* alapfogalmakkal foglalkoznak, s később térnek át a *verstan* és végül a *költői műfajok* tárgyalására.

Alapvető kérdés most már, hogy a tanár az említett elméleti részek tanításában milyen sorrendet kövessen? Hiszen elvitathatatlan, hogy a poétika éppúgy, mint a természettudományok, induktív fejtegetések alapján állapítja meg a maga szabályait. Itt is, mint a természettudományok körében, tüneményeket, mégpedig szellemi tüneményeket figyelünk meg, s megfigyelésünk eredményeit akár mint egy növény jellegzetes leírásában, vagy a szabadesés törvényeinek a megállapításában, rendszerbe, szabályokba foglaljuk. A költői termékek alaki és tartalmi szépségeinek tanulmányozása, műfajok szerinti osztályozása stb., szóval mindaz, amit a poétika elméleti anyaga felölel, kétséget kizáróan induktív eljárást igényel, s mégis szinte ellentmondóan előttünk áll éppen a poétika tanításában egy meghonosodott módszer, mely mindjárt a célkitűzésében magas roptú elmélkedéssel: az *esztétikával* kezdődik.

Helyes-e tehát a tankönyvirőlünk hatása által ez a már szinte vérünk-ké vált, de egyes szakemberek véleménye és az *Utasítás* értelmében is kifogásolható rendszer, elsősorban erre igyekszem felelni.

Öszinte meggyőződésem szerint: *helyes*, és ezt a véleményemet, a nélkül, hogy az analizáló eljárás fontosságán és az *Utasítás* szellemén csorbát ejtenék, a következő érvekkel támogathatom.

Minden tárgy tanításának előkészítésében és célkitűzésében az első fontos kérdés annak a megvilágítása, hogy mi az illető tárgy, jelen esetben tehát: a poétika tanításának anyaga, célja és feladata. Mindjárt az első órán tehát néhány határozott vonással rá kell mutatni a poétika tárgyának jellemző sajátosságaira s szembetűnővé

kell tenni a különbséget az alsóbb években végzett s az új iskolai évben végzendő irodalmi tanulmányok lényege között. Mindenek előtt kijelöljük hát azokat az irányelveket, amelyek remekíróink kiválóbb alkotásainak tanulmányozása közben vezetnek, s az általános műveltség, az egyénenkénti lelki gyönyörűség és a tanítói hivatás szempontjából is fokozott érdeklődést ébresztünk az esztétikai élvezetekben gazdag poétikai órák iránt.

o Anélkül tehát, hogy csorbát szenvedne a szemléletes példákból kiinduló induktív módszer, ime, már az első órán (sőt az első órákon) elméleti fejtegetésekkel vezetjük be a tanulót a költői műalkotások értékelésének és esztétikai hatásainak titkaiba s a leghatározottabban feltüntetjük azokat a követelményeket, amelyek egy igazi remekműnek a feltételei.

b Am, mindezekhez az elméleti fejtegetésekhez a példát és az alapot bőven megadják az alsóbb osztályokban szerzett irodalmi ismeretek. A tanár elmélkedése tehát, amikor a költészettan tárgyról és a költői alkotások műélvezetet nyújtó esztétikai hatásairól tanít, nem nélkülözi a szemléleti anyagot, hanem egyenesen azokra támaszkodik. Igen természetesen ez a szemléleti anyag a III. évfolyam olvasmányaival úgyszólván óráról-órára újból bővül és az elméletet erősíti, de semmiféle aggályunk nem lehet azért, ha a poétikai tanulmányainkban már a kezdet kezdetén az elméleti rész tárgyalásaiba belekapcsolódunk.

2 Ez az elméleti rész pedig a poétika fogalmának és feladatának megvilágítása után legyen az *esztétika*, mely a *szép* lényegének, a széppérvések megnyilvánulásának azokkal a feltételeivel foglalkozik, amelyeknek kifejezése minden művészetnek és így a költészetnek is legfőbb feladata.

a Lépten-nyomon emlegetve u. i. az esztétikai hatásokat, művészi formákat, fenséges, nevetséges, ideális, reális, klasszikus, romantikus stb. művészeti irányokat, egészen természetes, hogy ezeknek a fogalmaknak minél előbb való elméleti megvilágítása a műalkotások öntudatos megfigyelése és értékelése szempontjából feltétlenül szükséges.

b Pillanatig sem szabad azonban azt hinnünk, hogy ez a bevezető elméleti rész nélkülözi vagy mellőzi a szemléleti anyagot. A szép, fenséges, kellemes, a humor, gúny, komikum és tragikum megvilágításánál u. i. folytonosan ismert művészi alkotásokra hivatkozunk, s az egyes részek elméleti tárgyalásával kapcsolatban mindig keresünk a III. o. anyagából is egy-egy olyan olvasmányt, amely az elmagyarázott tétel szemléltetésére alkalmas. „A fenséges“ megvilágításánál pl. nemcsak az Al-Duna, Magas-Tátra szépségeit, a bazilikák boltozatait és a gótikus templomok ég felé mutató csipkés tornyait említjük fel, hanem a Himnusz, Szózat vagy a Fohászkodás fenséges szárnyalású gondolatait is, sőt az utóbbit, jóllehet az ódánál újra találkozunk vele, mindjárt ez alkalommal tárgyalhatjuk is. Persze még több példára is hivatkozhatunk, és ha igazán fenséges hatást akarunk kelteni, a tképzők szépen éneklő növendékeitől az óra vé-

gén meghallgatjuk a Szózat vagy a 90. zsoltár (Te benned bízunk...) akkordjait is.

Itt említem meg, hogy éppen a szemléltetendő példák gyűjtése szempontjából időnként az elméleti részek folytatólagos haladásában egy-két óra szünetet kell tartanunk, s ezeket mindig olyan költemények ismertetésére vagy felújítására fordítjuk, amelyek a következő paragrafusokban, mint példák szerepelnek. Az elméletet tehát nemcsak az esztétikai rész tanításánál, hanem később is, főleg a műfajok tárgyalásánál, szükséges, hogy időnként költeménytárgyaló órák szakítsák meg. Ezekre a megszakításokra már a *Verstan* tanításánál kevésbé van szükség. Ezt mint pusztán technikai részt egy csapásra, megszakítás nélkül lehet elvégezni és összefoglalni.

Az elmondottak alapján a poétikai tanulmányok szemléleten alapuló, tehát elemző és induktív eljárást igénylő anyagát tanmenetünkbe szakszerűen a következőképpen illeszthetjük bele.

1. Rögtön az év elején megkezdjük az esztétikai elmélet tanítását, amelyeket részben már ismert és részben új (III. osztályos) anyag olvasmányaiból vett példákkal szemléltetünk.

2. Vigyázunk arra, hogy az egy gondolatkörbe, így pl. az esztétikai alapfogalmak tárgykörébe tartozó elméleti részt lehetőleg egyhuzamban tehát élesebb megszakítás nélkül, szóval egységes hatásában tegyük értékessé és széppé, de mégsem feledkezünk meg arról, hogy a kínálókozó szemléleti példák bemutatására közben 1—2 órát szenteljünk.

3. A rendelkezésünkre álló heti 3 órából e szerint tehát legalább egyet a leghevesebb elmélet tanulása közben is közös olvasásra, megbeszélésre és elmélyedésre kell szentelnünk, sőt néha, ha az olvasmány természete és magyarázata, vagy a kiszemelt példák mennyisége úgy kívánja, egymás után 2 órát is.

4. Az említett 3 órának ez a munkabeosztása első pillanatra nem látszik szerencsésnek. Hiszen ilyenformán a poétika óráin, amelyeken éppen a remekművek etikai értékeinek és esztétikai szépségeinek a feltárása a cél, alig olvasnak. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az elméletre szánt órák legtöbbször is sor kerül olvasásra, sőt ez alig is engedhető el. Az óda tárgyalásánál Berzsenyinek „A magyarokhoz” című ódáját, vagy az elégia elmélete alkalmával Kisfaludy Károly „Mohács”-át teljes egészében bemutatjuk. Az elméletnek szánt óra lényegében tehát szintén olvasás, még pedig olyan művészi szempontokkal irányított olvasás, amely egyúttal leszűri és rendszerbe foglalja a példaként szolgáló mű megalkotásának, alaki és tartalmi szépségeinek a szabályait. Az elméleti és az úgynevezett gyakorlati (olvasási) óra tehát egymással szorosán összefügg és egymást a poétikai kívánalmaknak megfelelőleg kiegészíti.

5. Számolva mindezek alapján az elméleti órák olvastató, azaz szemléltető jellegével, valamint a tankönyveink kb. 60 elméleti paragrafusával, az évi poétikai órák 90—96 óraszámából $\frac{2}{3}$ rész e szerint elméleti, $\frac{1}{3}$ rész pedig ú. n. gyakorlati óra lenne.

Beilleszthető-e azonban sematikusan ez a két óra elmélet és egy olvasás az egész évi tanmenetbe? Semmiesetre sem, hanem az elméleti részek eltérő sajátága szerint néhol több, máshol kevesebb órát kell szentelnünk az elméleti anyag alátámasztására, ú. n. szemlélet-gyűjtésre. A kínálózó alkalmakat tehát meg kell ragadnunk abból a célból is, hogy a tisztán olvastató órák az elméletiek rovására lehetőleg gyarapodjanak. Hiszen elvitatlan, hogy a poétika tanításának legfőbb célja a költői alkotások szépségeinek minél mélyebb és öntudatosabb megismerése. Ezért pl. a Verstan tanításánál elmaradható költeménytárgyaló órákat elsősorban a műfajok ismertetésénél használhatják fel, ahol legalább is annyi órát szánunk anyaggyűjtésre, mint elméletre. Igen természetesen ezeket az órákat sem felváltva értjük, hanem úgy, hogy olykor 2—3 óra olvasás és házi olvasmányi lecke is megelőzi az elméletet, mint pl. a dal, óda vagy a ballada műfajok ismertetésénél.

6. Végeredményben az egész évi anyag sorrendje és tananyag-elosztása a következő lenne.

1. Esztétikai és művészettani alapfogalmak. 12 elméleti és 6 olvasási óra.

2. Verstan. 12 elméleti óra kijelölt házi és iskolai szemelvények alapján.

3. A lírai költészet és műfajai. 8 elméleti és 8 olvasási óra.

4. Az epikai költészet. 12 elméleti és 12 olvasási óra.

5. A drámai költészet. 8 elméleti és 8 olvasási óra.

E szerint az elméletre esne 52, tisztán az olvasásra pedig 34 óra, ami összesen 86 óra. Rendelkezésünkre áll azonban összesen 96, sőt szerencsés esetben 99 óra, tehát 10—13 órát szentelhetünk még a házi olvasmányok megbeszélésére és az írásbeli dolgozatokra, vagy önálló szabadelőadásokra, s minthogy ezek tulajdonképpen szintén gyakorlati célt szolgálnak, így az elméleti és az ú. n. gyakorlati órák száma körülbelül egyenlő időre egyensúlyozódik. Ez a vázlatos tervezet, úgy érzem, könnyen beilleszthető a tanmenetnek a hónapok és hetek táblázatába s a tanterv és a kézikönyv segítségével nehézség nélkül kitölthető a kötelező isk. olvasmányok megfelelő elhelyezésével. — Az óda tárgyalásának előkészítő első óráján pl. felújíthatjuk házi leckeként a „fenségessel” kapcsolatban már olvasott 90. zsoltárt és Berzsenyi Fohászzkodását s behatóan tárgyalhatjuk a Rákóczi-nótát és a Himnuszt. A 2-ik órán Vörösmartytól a Szózatot vagy a Gondolatok a könyvtárban-t, a bölcselő ódát vehetjük át. A 3-ik órán már az óda elméletét taníthatjuk, s egyúttal a Berzsenyi „A magyarokhoz” c. ódáját tárgyalhatjuk. Külön a 4-ik órán kerülne sorra a dítiramb és a rapszódia rövid elmélete, s ezek szemléltetésére Petőfi „Minek nevezzelek” és „Egy gondolat bánt engemet” című költeményei (mely utóbbit könyv nélkül is megkívánunk, éppúgy, mint a Himnuszt, a Szózatot és Berzsenyi Fohászzkodását). Am „A vén cigány” szintén kötelező iskolai olvasmány így kerülne te-

hát az órával kapcsolatban ennek a költeménynek mintaszerű tárgyalása az 5-ik órára, s e szerint a fentjelzett beosztás értelmében az órára jutna 5 óra, a lírai költészet jellemzésére és a dalra szintén 5, az elégiára 3, a tanítóköltemény, epigramma és szatírára pedig 1—1, ami összesen a tanmenetben éppen 16 óra.

A poétika tanításának általános előkészítésével és tanmenetével kapcsolatban a kézikönyvtár lehető legjobb felszerelését, szemléltető képek beszerzését, és a színházlátogatások tervét szintén célul tűzöm ki, és azokat a lehetőség szerint végre is hajtom.

Az általános előkészítés után, hogy kövessem Jaloveczky Péter kollégámnak a mult évben bemutatott tervzetét, *az anyag részletes tárgyalására* vonatkozólag szeretnék még egy-két megjegyzést tenni.

1. Az órákra való készülésben, igen természetesen, mint minden szaktanárt, a poétika tanárát is az a cél vezeti, hogy a tanítandó tétel iránt érdeklődést ébresszen, azt lelkesedéssel fogja fel és ennek a lelkesedésnek a tanítványait is minél nagyobb mértékben részesévé tegye. A közös munka, azaz a szellemi kölcsönhatás felébresztése vezeti tehát a tanárt mind az elméleti tanításban, mind az együtt olvasott műalkotások élvezésében.

2. Az órabeosztásban lehetőleg mindig egy félórát szánunk az új anyagra, de olykor a növendékek önálló előadása érdekében és ha az új anyag rövidebb időt igényel, jóval kevesebb idővel is megelégszünk.

3. Az új anyag módszeres feldolgozása az egyes leckék eltérő sajátága szerint igen különböző. Más az elméleti és más az olvasásra szánt órák célkitűzése, érdeklődéskeltése, ismeretnyújtása, s általában a végzett munka szemmel látható eredménye. Ha u. i. csak elméleti magyarázatot tartunk, ritkábban kerülhet sor arra, hogy a tanulók észrevételeit, ötleteit, érzéseit megfigyelhessük. Költemény-tárgyalás, olvasás közben azonban minden megkapó gondolat, minden felvillanó szépség megpendíti a figyelmes tanulók lelki húrjait. Olvasás alkalmával u. i. lépten-nyomon megnyilatkozhatik a növendék, s kifejezést adhat azoknak az érzéseknek és gondolatoknak, amelyek a mű hatása alatt benne keletkeztek. Önként értetődik persze, hogy a tanár örömmel fogadja ezeket az egyéni megnyilatkozásokat, sőt állandóan serkentőleg hat a növendékek cselekvő képességeinek a megindítására és észleleteinek megfelelő formában való kifejezésére. Pedagógiai szempontból a poétikai óra tehát a tanulók aktivitását szüntelenül előtérbe helyezi, s ezáltal az öntevékenység és a tanítói készségek fejlesztésében rendkívül nevelő hatású. És ezt a célt az elméleti óra sem téveszti szem elől. Hiszen az elmélet célja sem a holt szabályok betanítása, hanem főleg azoknak az irányító gondolatoknak összefoglalása, amelyek a szép és az etikai értékek iránti fogékonyságot fejlesztik és így a műalkotások minél tökéletesebb élvezését előmozdítják.

A tanmenet táblázataiban feltüntetett nagyobb (v. körülbelül 50%-os) elméleti óraszám lényegében véve tehát csak látszólagos,

Jón
 mert ezeknek a legtöbbször is szerepel olvasandó anyag, és ha nem szerepelne is, nyilvánvaló, hogy azoknak az óráknak is a szellemi középpontjában mindig a remekművekből sugárzó életigazságok és szépségek vannak. A poétika tanításának és a poétikaórának a középpontjában tehát mindenképpen az olvasandó műalkotás van, és az irodalom tanárának a legfőbb kötelessége — mint Riedl mondja — a növendékeit megtanítani olvasni. Az igazi olvasás alatt természetesen a mű mélységeit megértő és szépségeit megérező aktív olvasást értjük, mely valóságos kiegészítője az alkotás, az írás művészetének. A legreमेkebb műbe is t. i. csak akkor költözik élet, ha van, aki azt megértéssel és élvezettel el tudja olvasni. Katona Bánk bánja pl. rejtett és ismeretlen kincs maradt mindaddig, míg nem akadt megértő olvasóra. Az aktivitás, az önálló értékelés és művelés művészetének a megtanítása tehát az irodalom tanárának az egyik főfeladata. Arra nevelni tanítványait, hogy értékelni és elmélyedni tudjanak, s felemelkedjenek a megértésnek azon csúcáig mely Rafael szerint „egyenlő az alkotó erő nagyságával”. Persze a megértésnek ilyen nagy művésze aligha akad, de nekünk, olvasóknak, mégis törekednünk kell arra, hogy az alkotó művész titokzatos lelkivilágába magunkat beleéljük s megértsük azt a lelki folyamatot, amely őt alkotásra indította. Meg kell éreztetnünk tehát tanítványainkkal, hogy azok az érzések és gondolatok, amelyek pl. Petőfit „A füstbe ment terv” megírására indították, mindnyájunk lelkében élhettek és élhetnek, s csak éppen abban különbözünk az alkotótól, a költőtől, hogy azt nem tudjuk olyan szépen, mint a költő, kifejezni. Az alkotóképesség tehát isteni adomány, de a műalkotás megértése iránti készség mindnyájunkkal született sajátság, amely műveltségünk fejlesztésével folytonosan tökéletesíthető.

143
I kell
 Am a leendő tanító számára nem elég csupán az olvasás művészetének az elsajátítása, s az így nyert szellemi gazdaságnak az elraktározása. Neki t. i., mint a nemzeti művelődés alapvető letéteményesének, a költészettani órákon meg kell tanulnia azt a művészetet is, amelynek segítségével a remekművekben felfedezhető szépségeket megvilágíthatja, s azt a jövőbeni nemzedékek lelkébe átplántálhatja. A poétika tanárának tehát nemcsak a kisebb (esetleg elemi iskolákban is alkalmas) költemények, hanem nagyobb művek tárgyalásánál is példát szolgáltatni arra, hogy miképpen kell felszínre hozni a olvasmányokban megnyilatkozó tartalmi és esztétikai szépségeket, s azokat mi módon kell a tanítványok lelkébe, mint édes mézet átcsepegetni. Egyes költemények mintaszerű tárgyalásánál tehát éppúgy, mint a műszabályok elméleti megállapításánál, kedvet és ambíciót kell ébresztenünk jövőbeni élethivatásuknak egyik legszebb feladata: a költői művek önmagunknak gyönyörűséget nyújtó tárgyalása iránt. Így lesz a költészettani óra valóságos szuggesztív tanító-nevelő óra, amelyen állandóan éreznie kell minden növendéknek, hogy a remekművekben lefektetett igazságok a nemzeti múlt, jelen, jövőben és az eleven élet fényforrásai, — de lobogó világító fény az a szellemi erő is, amely ezeket a fényforrásokat méltóképpen

megvilágítani igyekszik. Ilyen nemes lobogású világító fény tehát a szerény néptanító munkája is, amikor emelkedett lélekkel tanítványait a költészet kincsés házába bevezeti. Szívvel és lélekkel végezni ezt a munkát pedig gyönyörűség és boldogság. Mert — hogy Király Pál szavait idézzem, — „*az igazságot kutatni: érdem, felderíteni: dicsőség, de fogékony lelkekbe csepegtetni: boldogság*“.

Ez utóbbi megjegyzéseimet nagy általánosságban az élethivatásra való nevelés szempontjából mondtam el. Pár szóban szólani kívánok még a szemléltetésről, koncentrációról, az óravégi összefoglalásról, a leckék megtanulásáról, az írásbeli dolgozatokról, házi olvasmányokról és a tanulmányi kirándulásokról.

Az idő rövidsége (helyszüke) miatt azonban ezekre vonatkozólag szintén csak vázlatos megjegyzéseket tehetek.

Jóllehet az Utasítás előírja, a poétikával kapcsolatban az írók arcképének a bemutatását nem tartom fontosnak. A tárggyal kapcsolatban azonban annál több képet (és szobrot) mutathatunk be különösen Budapesten, de vidéken is a történeti festészet szépen illusztrált kiadványaiból. Ilyenek pl. Munkácsy: Honfoglalása, Feszty: Körképe, Zichy: Arany balladá, vagy Az ember tragédiájának az illusztrációja, Gyárfástól a Tetemrehívás, Székely Bertalan-tól Zrinyi kirohanása vagy II. Lajos holttestének a feltalálása, Madarásztól Bánk bán, vagy Hunyady László a ravatalon stb. Ezek a képek egyúttal a koncentrációnak azt a leggyakoribb alkalmazását is jelképezik, amivel a magyar költészet a legszorosabb kapcsolatban van, t. i. a magyar történelmi vonatkozásokat.

Ú. n. óravégi összefoglalásról csak az elméleti órákon, vagy hosszabb költemények egyes egységeinek tárgyalásánál lehet szó, mert kisebb költemények, pl. egy óda vagy elégia egységes hatást kívánó mintaszerű tárgyalása teljesen független az óra végétől.

Az elméleti lecke megtanulása és értelmes, logikus elmondása épügy kívánatos, mint más tárgynál, de már a költemény tárgyalása egyáltalában nem leckeszerű, hanem az egyéni képességek mértéke szerint önálló szabad fejtegetés.

Az írásbeli dolgozatok témáit a Tantervben megjelölt tárgykörökből választom, s a nehezebb tételek előkészítésére pár percet mindig szentelek. Nem sajnálom aztán az időt 1—2 jól sikerült munka felolvasásától sem, részben a megérdemelt kitüntetés és részben pedig a példás dolgozatok mintát szolgáltató tanulságai szempontjából.

A kötelező házi olvasmányok lelkiismeretes elolvasására nem annyira kényszerrel, mint inkább annak a műveltségbeli különbségnek a feltüntetésével serkentem tanítványaimat, amit önmaguk között is szembetűnően elbírálnak. A számonkérés alkalmával tehát valóságos szemléltető példákat mutatom be annak, hogy mi különbség az „olvasó” és „nem olvasó” ember műveltsége és lelki tartalma között. Épen ezért minden műről, (inkább önként jelentkezőtől) legalább egy önálló ismertetést meghallgatok, arra a megjegyzéseimet

megteszem, s a hozzászólásokból részben a többi növendékek kötelességteljesítéséről, vagy mulasztásáról is tájékozodom.

Színházak, irodalmi előadások, műárlatok látogatására igen természetesen minden alkalmat megragadunk. Az „Útasítás”-ban kívánt, legalább egy klasszikus értékű dráma előadásának a megtekintését azonban kevésnek találom. Olyan helyen pl., mint Budapest, Szeged, Debrecen, legalább 8—10 színdarabot kellene évenként (a III. o. növendékeinek) megnézni.

Az évvégi összefoglaló ismétlést főleg az elméleti rész begyakorlására fordítjuk, s arra a fentebb feltüntetett öt nagyobb egységnek megfelelőleg legalább is öt órát szentelünk.

Előadásom befejezéséhez érve, őszintén megvallom, bizonyos nyugtalanság tölt el, mert érzem, hogy a legjobb szándékú törekvésem mellett sem tudtam azt adni, ami egy teljesen kifogástalan módszeres tervezet lefektetéséhez szükséges. Sok elmondanivalómat nem mondhattam el u. i., s ebben a szűk keretben, mint érthető is, nem mutathattam óraterveket, amelyek természetszerűleg egy nagyobb szabású tervezetnek szükségképeni kiegészítő részei lehetnének.

Szóval, bár tervszerű, de csak hézagos vázlat-tervezetet nyújthattam. Ez a vázlat azonban emlékeztet — bocsánat a hasonlatért, — a művészi alkotásnak ahhoz a munkájához, amikor a szobrász készülő művéhez először (lemezekből összetakolt) erős, összefogó vázlat épít, hogy aztán a rendelkezésére álló anyaggal (mondhatnám: agyaggal) a hézagokat kitöltse s végül az egész művet az alapgonddolatának megfelelő plasztikus formába öntse.

Nincs okom kételkedni abban, hogy az itt bemutatott többé-kevésbé hézagos, de határozott elgondolású vázlat is nemzeti irodalmunk kiváló szaktanárai emelkedett szellemmel és avatott kézzel úgy töltik ki, hogy annak harmónikus egységéből a jövő tanító-és tanár-növendékek számára esztétikai gyönyörűség és nevelői bölcsesség sugározhatik.

Budapest.

Nagy Ferenc.

Tanítóképzésünk a költségvetésben.

Mint minden évben, idén is közzétesszük a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1934/35. évi költségvetésének általános részét, továbbá mindazokat a rovatokat, melyek a tanító-, tanítónő- és óvónőképzésre vonatkoznak.

Örömmel állapítható meg belőle, hogy sem visszafejlesztés, sem redukció nincs, s ha a magyar tanítóképzés a nehéz gazdasági viszonyok között nem emelkedik is az anyagi ellátás tekintetében, de visszaesés sincs.

Bevétel.	1934 35.	1933 34.	változás.
1. Központi igazgatás	26.700	23.000	+3.700
2. Vallási célok támogatása és egyházak javadalmazása	—	—	—
3. Művészeti célok támogatása	6.100	6.100	—
4. Művészeti tanintézetek	180.500	181.500	—1.000
5. Tudományos célok támogatása	3.000	3.000	—
6. Egyetemek, klinikák és tanárképzők	3,234.200	3,251.800	—17.600
7. Külső tanügyi igazgatás és szakfelügyelet	10.000	10.000	—
8. Középfokú tanintézetek	2,977.700	2,828.800	+148.900
9. Népoktatás	303.800	278.800	+25.000
10. Népművelési célok támogatása	—	—	—
11. Testnevelés	—	—	—
12. Diákjóléti célok támogatása	12.000	12.000	—
Összesen	6,754.000	6,595.000	+159.000

Kiadás.	1934 35.	1933 34.	változás.
1. Központi igazgatás	1,860.900	1,921.442	—60.542
2. Vallási célok támogatása és egyházak támogatása	6,890.700	7,134.100	—243.400
3. Művészeti célok támogatása	2,684.200	2,701.310	—17.110
4. Művészeti tanintézetek	780.300	794.340	—14.040
5. Tudományos célok támogatása	2,165.100	2,205.722	—40.622
6. Egyetemek, klinikák és tanárképzők	15,611.900	16,335.814	—723.914
7. Külső tanügyi igazgatás és szakfelügyelet	1,437.100	1,451.326	—14.226
8. Középfokú tanintézetek	18,371.200	18,790.331	—419.131
9. Népoktatás	33,938.500	33,902.343	+36.157
10. Népművelési célok támogatása	393.900	393.384	+516
11. Testnevelés	2,070.100	1,960.629	+109.471
12. Diákjóléti célok támogatása	1,368.100	594.359	+773.741
Összesen	87,572.000	88,185.100	—613.100
Nyugellátások	25,842.900	25,100.700	+742.200
Együtt	113,414.900	113,285.800	+129.100

Elemi iskolai tanító-, tanítónő- és kiseddévónőképző-intézetek.

Végleges létszám.	1934. július 1-jei létszám.	Fizetési osztály.		Összesen P:
1. alrovat.				
<i>a) Igazgató és tanárok:</i>				
3	3	V.	Igazgató	18.921
8	8	VI.	Igazgató	38.660
2	2	VII.	Igazgató	9.746
133	133	—	Tanár	599.831
1	1	—	Testnevelési tanár	2.117
15	12	—	Helyettes tanár	21.176
162	159	<i>b) Gyakorló-iskolai tanítók:</i>		
29	29	—	Gyakorló-iskolai tanító	129.477
2	2	—	Mintaóvónő	5.892
31	31	<i>c) Nevelők:</i>		
—	1	X.	Nevelő	1.890
—	2	XI.	Nevelő	3.418
—	3	<i>d) Altisztek és szolgák:</i>		
1	1	—	Műszaki altiszt	3.047
3	3	—	Szakaltiszt	5.273
8	14	—	I. osztályú altiszt	20.117
12	6	—	II. osztályú altiszt	9.261
9	9	—	Kisegítő szolgáló	10.327
33	33		Fokozatos előléptetésekre	4.194
226	226			883.347
Levonva: 3% évközi megtakarításra				26.500
az 1934: I. t.-c. végrehajtásával kapcsolatban				17.300
Marad 1. alrovat				839.547
2. alrovat.				
a) Tiszteletdíjak				20.123
b) Bérek				23.900
Összesen 2. alrovat				44.023
3. alrovat.				
Jutalmak és segélyek				1.020
Összesen 20. rovat				884.590

Megjegyzés. 5.030 P kiadás átvitetett a Központi igazgatás címére. — 5.114 P kiadás átvitetett az Egyetemek, klinikák és tanárképzők címére. — 39.613 P kiadás átvitetett a Külső tanügyi igaz-

gatás és szakfelügyelet címére. — 1,350.243 P kiadás átvitetett a Középfokú tanintézetek címre. — 404.800 P bevétel átvitetett a Középfokú tanintézetek címre.

Elemi iskolai tanító-, tanítónő- és kiseddóvónőképző-intézetek.

Az állami tanító-, tanítónő- és kiseddóvónőképző-intézetek száma változatlanul 12. Ebből tanítóképző-intézet 7, tanítónőképző-intézet 4, óvónőképző-intézet 1.

Állami tanítóképző-intézet működik: Baján, Budapesten, Jászberényben, Kiskunfélegyházán, Kőszegen, Nyíregyházán és Pápán.

Állami tanítónőképző-intézet van: Budapesten 2 (II. és VII. ker.), Cinkotán és Győrött 1—1.

Állami óvónőképző-intézet van: Budapesten 1.

Az állami tanítóképző-intézetek növendékeinek létszáma az 1933/34. iskolai év elején: 1.139, a tanítónőképző-intézeteké: 984, az óvónőképző-intézeté: 166, összesen 2.289, vagyis 34-gyel kevesebb, mint az előző évben.

20. rovat. Személyi járandóságok.

1933/34. évre megállapított összeg	878.343 P
1934/35. évre előirányzott összeg	884.590 P
az 1934/35. évre tehát több	6.247 P-vel.

Az *1. alrovatban* a többlet a tényleges állapotnak megfelelően, az esedékes előlépések folytán állt elő. Ehhez járul még az is, hogy a szünetelő csurgói állami tanítóképző-intézet tanárainak egy része más, magasabb lakbérosztályba sorozott városokba helyeztetett át.

Az előző évhez képest a létszámban az a változás, hogy 1 V. fizetési osztályú főigazgatói, 1 VI. fizetési osztályú igazgatói, továbbá 1 rendes tanári és 1 gyakorló iskolai tanítói állás a Külső tanügyi igazgatás és szakfelügyelői címhez, 1—1 tanári állás pedig az Egyetemek, klinikák és tanárképzők és a Központi igazgatás címhez és végül 1 I. osztályú altisztii állás a Polgári iskolák alcímhez került át, az illető alkalmazottak tényleges beosztásának megfelelően. Viszont a polgári iskolák címtől ugyancsak hasonló okból 1 II. osztályú altisztii állás ide hozatott át. Ennek következtében a mult évi 232-es létszám helyett e címnél 226 állás szerepel.

Az állami tanítóképzőintézeti tanárok státusából 2 nem állami tanítóképzőintézetnél, 4 polgári iskolai beosztásban, 1 pedig a polgári iskolai tanárképzőnél teljesít szolgálatot.

A *2. alrovaton* előirányzott összegből kapják illetményeiket az óradíjas helyettes tanárok és ideiglenes nevelők, akiknek alkalmazására azért van szükség, mert a rendes és helyettes tanári létszám nem elegendő ahhoz, hogy az összes tanítási órák, illetőleg a felügyeleti teendők akadálytalanul elláthatók legyenek. Ezt az alrovatot terhelik továbbá az intézeti orvosok tiszteletdíjai, óraadó tanárok és hitoktatók díjai.

21. rovat. Dologi kiadások.

1933/34. évre megállapított összeg	469.400 P
1934/35. évre előirányzott összeg	469.000 P
az 1934/35. évre tehát kevesebb	400 P-vel.

Az előirányzott összegből kell fedezetet találnom az intézetek fenntartásának kiadásain kívül a tanárok továbbképzését előmozdító szaklap kiadásainak támogatására (1.800 P), a cinkotai fűtőberendezés költségeinek törlesztésére (13.000 P), a bérépületben elhelyezett intézetek bérleti költségeire (51.000 P) és a sárospataki ref. tanítóképző-intézet dologi kiadásaihoz való állami hozzájárulásra (9.000 P) .

22. rovat. Kiküldetési és átköltözködési költségek.

1933/34. évre megállapított összeg	2.500 P
1934/35. évre előirányzott összeg	2.500 P

tehát változatlan.

Ebben az összegben a tanárok és egyéb alkalmazottak körében előforduló áthelyezések költségei, továbbá a szünidei tanfolyamok, valamint a fegyelmi és egyéb ügyekben történő kiküldetések költségei irányoztattak elő.

23. rovat. Hozzájárulás a nem állami tanszemélyzet illetményeihez.

1933/34. évre megállapított összeg	390.904 P
1934/35. évre előirányzott összeg	382.290 P
az 1934/35. évre tehát kevesebb	8.614 P-vel,

az 1934: I. t.-c. végrehajtásával kapcsolatos levonás folytán.

E rovaton a nem állami tanító-, tanítónő- és kisdedovónőképző-intézetek tanerőinek fizetésekiegészítő államsegélye van előirányozva.

A fizetésekiegészítő államsegélyben részesülő tanító-, tanítónő- és kisdedovónőképző-intézetek száma 31 és pedig: Budapest IV. ker. róm. kat. tanítónőképző, Budapest IX. ker. róm. kat. tanítónőképző, debreceni róm. kat. tanítónőképző, debreceni ref. tanítóképző, egri róm. kat. tanítóképző, esztergomi róm. kat. tanítóképző, esztergomi róm. kat. tanítónőképző, győri róm. kat. tanítóképző, kalocsai róm. kat. tanítóképző, kalocsai róm. kat. tanítónőképző, kecskeméti ref. tanítónőképző, kiskunfélegyházi róm. kat. tanítónőképző, kiskunfélegyházi róm. kat. tanítónőképző, kiskunfélegyházi róm. kat. tanítónőképző, kiskunfélegyházi róm. kat. tanítónőképző, kiskunfélegyházi róm. kat. tanítónőképző, miskolci ág. h. ev. tanítóképző, nagykovácsi ref. tanítóképző, pápai róm. kat. tanítónőképző, pécsi róm. kat. tanítónőképző, sárospataki ref. tanítóképző, soproni róm. kat. tanítónőképző (Orsolyák), soproni róm. kat. tanítónőképző (Mégváltó), soproni róm. kat. kisdedovónőképző (Mégváltó), soproni ág. h. ev. tanítóképző, szarvasi ág. h. ev. tanítónőképző, szegedi róm. kat. tanítóképző, szegedi róm. kat. tanítónőképző, veszprémi róm. kat. tanítónőképző.

A magyar katolikus tanulmányi alapról fenntartott tanítóképző-intézeteknél a tanszemélyzet létszáma 25, a többi tanítóképzőnél a világi tanárok létszáma 124, a szerzetes tanároké 81.

A fizetéskiegészítő államsegély mérve a világi tanerőknél 60⁰/₀, a szerzetes tanerőknél az állami rendszerű IX. fizetési osztály 3. fokozatával járó illetmény 40⁰/₀-a.

Elemi iskolai tanító-, tanítónő- és kisdedővönöképző-intézetek.

5. rovat. Tanító-, tanítónő- és kisdedővönöképző-intézetek bevételei.

1933/34. évre megállapított összeg	404.800 P
1934/35. évre előirányzott összeg	439.000 P
az 1934/35. évre tehát több	34.200 P-vel.

Az előirányzás a tényleg várható bevételnek megfelelő összegben történt.

Még egy szó az irodalom tanításának módszeréhez.

Miután Németh Sándor barátom módszertani fejtegetésében rólam is megemlékezett és az ő baráti érzése ösztönző erő volt számomra, az igentisztelt Szerkesztő Úr szíves engedelmével, néhány megjegyzést kockáztatok meg.

Egyesületünk felszólítására arra vállalkoztam, hogy csupán csak az irodalomtörténet anyagára szorítkozom, s így annak a teljességnek a kifejtésére nem, melyet a Tanterv és Utasítás az I—V. osztály magyar anyagára nézve megkíván. Arra gondoltam, hogy mennél többen fogják feldolgozni, annál jobban használunk a célnak. Előadásom nem találkozott rokonszenvvel, mert a kritika szerint túlzott mértékben hangsúlyozom a szellemtörténeti módszert és ez alapon belekapcsolom a képzőművészetet. De alulírott nem nyugszik meg a kritikában, mert a szellemtörténeti mód nem veszélyes, ha mérséklettel élünk vele. E mód összefoglaló erő, s éppen az idő ökonómiáját szolgálja. Kirajzolja egy kor szellemi profilját, s bemutatja, miként nyilvánul meg politikában, művészetben és irodalomban.

Klebelsberg gróf a bécsi Collegium Hungaricum számára, melyet még Mária Terézia emeltetett a magyar testőrségnek, megfestette a fiatal Bessenyei György képét, amint éppen beöltözött a gárdatestőrség ruhájába, s riadtan áll meg a barokk, falbaágyazott kis ablak előtt. A vidéki siheder egyszerre belekerül a császárváros fölélt pompájába, s nem tud kiszabadulni szorongó érzéseiből. Ámbraszínű szemeiből a félelem sugárzik szét és gyámoltalanságában valami támpontot keres megingott egyensúlya számára. A csupasz falakba nem tud belekapaszkodni. Az egyenruha idegen hatalmas fizikumán. Védtelenségében saját magában keres menedéket, a sarokba szorított emberben feltör a puszták őseréje, lelki harcában felsorakoznak erőkomponensei, s végső láncszemük: a művelődési vágyban nyer kifejezést. Ami akkor az ő lelkében lejátszódott, abból fejlődött ki az a kor, melyben az új magyar irodalom hajnal-

pirja dereng. Ebben a festményben egyszerűsítve van az irodalom sokféle tüneménye, egy vezetőre van hozva a testőri intézmény politikai célzata, a barokkszellem és az irodalom.

Mennél színtelenebb írói alakkal van dolgunk, annál színesebbé teszi a szt.-módszer. Apáczai Csere János alig egy-két gyökérszállal kapcsolódik az ifjú lelkébe, s későbbi életében már csak a neve marad meg emlékezetében. A szt.-mód útján személyéhez kapcsoljuk a képzőművészetet. Apáczait úgy tekintjük, mint aki az első tudós ember a világiak sorában, mert eddig csak a papok művelték a tudományt. Egy művésznünk úgy ábrázolja Apáczait, hogy áttör egy falat, mely a világi és egyházi tudóst elválasztotta és a résen át a világi ember is beletekint a tudomány zárt világába. A művész úgy megmarkolta a lényegét, hogy szinte előtte jár az irodalomtörténetnek, vésője alatt szunnyadó erők és életképes lehetőségek csíráznak ki. Azt mondhatnók, hogy egy új irodalomtörténetet írt, mi pedig nem vettünk róla tudomást. A módszer megállást nem ismerő belső fejlődés és előtte a holnapnak különbnek kell lenni a mánál.

Az öregedő tanárt az elmechanizálódás fenyegeti és a tanítás lassan mesterséggé fajul. Most a szt.-mód a művészet felhasználásával friss szemléleti anyagot hoz az irodalom elvont eszméinek érzékeltesére. A modern filozófia absztrakt-gondolatait igen gyakran képzőművészeti terméken konkretizálja, kitapintja a gondolat plasztikai valóságát, s mintegy domborművet állít elénk. Ha az antik és keresztény világot állítja szembe, rámutat Niobe és Szűz Mária szobrára, kiknek ugyanegy tragédiájuk van, s fájdalmuk mégis különböző módon nyilatkozik meg. Niobe hol könnyörög, hol átkozódik, de gyermekei elvesztésébe nem tud belenyugodni. Szűz Mária nem könnyörög és nem átkozódik, mikor elvesztette egyszülött fiát. Belenyugodott Isten akaratába és megadóan lecsukló feje meg-rázó tanúsága a szótlantul elviselt emberfeletti szenvedéseknek. Niobe pogány, aki szembeszáll istenével és ezzel szétfoszlik az antik íg-zet, Szűz Mária keresztény, akiben testet ölt a keresztény ideál.

Amit itt elmondunk, az nem vesz el többet tíz percnél és mégis egy életre megragadja az embert. Miért ne alkalmazzuk ezt a módot az irodalomban is. A legelvontabb gondolat is érzéki formába öltö-zik, s látomásszerűen emelkedik a szellemhatár fölé.

Megvalljuk, hogy a szt.-módnak hibája is van, alig van a vilá-gon nagyratörő terv, melyre a lelki törpeség árnyékot ne vetne. Nem nyújtja oly készen az anyagot, mint ahogyan itt feltaláltuk. A tanárnak magának kell a megfelelő képet vagy szobrot felkutatnia, hogy ráigazítsa az irodalmi gondolatra. De ez serkentőleg hat a ta-nárra, s friss levegővel telíti az irodalmat. A kép, vagy szobor pe-dig annyira koncentrálnál mindent, hogy épen attól ment meg, amitől félünk: a terjengősségtől, „a szellemtörténetieskedéstől”. Sokkal na-gyobb veszéllyel fenyeget a széleskörű olvasmánytárgyalás. Itt való-ban hibának kellett történnie a múltban, mert különben nem szüle-tett volna meg dr. Tömb Szilárd groteszk alakja és vele a „tudomá-nyos líra”. A gimnáziumban a terjengős olvasmánytárgyalással un-

tatták meg a klasszikusokat. Az Anabázison tanulták megünni a görögöt. Azt mindenki vallja, hogy az olvasást lelki szükségletté kell tenni. De ennek éppen lelki akadályai vannak. Bessenyei másfél század óta pihen pusztakovácsi temetőjében, a műve pedig itt van és a kettő közt áll az ifjú tanítvány. Az a titkos kapcsolat, amely az élő Bessenyei és közönsége közt a maga korában fennállott, már megszűnt. A következő generáció hosszú sora folyton távolodik az írói műalkotástól és lassan elidegenedik tőle, hiszen már nagyapánkban furcsa öregurat láttunk, különös öltözete és szokatlan beszédmódja miatt. Mennél tovább megyünk vissza a multba, annál idegenebb világgal találkozunk és ez nemcsak a ruhára, beszédre, hanem az írói alkotásra is vonatkozik és ugyancsak nehéz munka az ifjú tanulószereget barátságba hozni még a közelmúlt íróival is. Már a mű első oldalán is elkedvetlenedik és inkább lelki kényszerből, mint szükségletből olvas. Márpedig a tanár feladata az olvasás megkedveltetése. Ilyenkor úgy segítünk a dolgon, hogy megrajzoljuk az írói műalkotásnak miliő rajzát. Tompa Virágregéit azzal vezetjük be, hogy az ötvenes években divatban voltak az úgynevezett élővirágok. Egy francia festő *A virágok lelke* címen megszemélyesítette a virágokat, tréfásan, balettszerűen sorakoznak fel előttünk, úgyhogy még ma is örömmel forgatjuk a lelkes albumot. Itt már egy kis miliőrajzot adtunk Tompa Virágregéinek, hogy az európai gondolkodás sugarában mutassuk be az írókat. Ez a mód szellemtörténeti eljárás. Nem győzzük eleget hangsúlyozni, hogy csak néhány mondatról van szó, melyek annyira helyénvalók, mint a keret a képnél. Ha többet mondanánk, a keret elnyomná a képet, a szt. az irodalmat. Akkor igazán el lehet mondani, hogy amilyen körülmények diadalra vitték a szt.-et, ugyanolyan körülmények ásták meg a sírját. Az ellenvélemény azt mondja, mert hiszen magunk nyújtunk alkalmat az ellenmondásra, hogy az irodalom tanárának akkor művésznnek is kell lennie. De ha költészettel foglalkozunk, máris benne vagyunk a művészetben. A költői elgondolás visszasugárzik a képzőművészetben is, mint valami bűvös tükörben. A művész és költő lényegileg ugyanegy. A Lessing féle határ csak a térre és időre vonatkozik, de nem a tértelen és időtlen lélekre is. A művészet megszűnt sajátos suigeneris lelki tevékenység lenni. Azt is fel lehet hozni, hogy nem mindenki lakik Szegeden, a tiszamenti Athénben. De éppen a nagy városoknak kell a szellem élharcosainak lenniök. Egyik bíráló aggodalom szerint csak morzsákat nyújtottam volna. Ez olyan megjegyzés, amit nem is érdemes megjegyezni. Az irodalom mindig műegésszel foglalkozik, a műben az költő egész lelke dolgozik, azért nevezik az irodalmat az emberi lélek illusztrált kiadásának.

Az irodalom tanításának főbb kérdéseiben megegyeztünk, csak a részletekben vannak lelkiismereti furdalásaink. Még ezt a kis ráncot szerettem volna kisimítani, ha rendelkeznék a meggyőzés erejével.

A természettudomány oly nagy mértékben fejlődött, hogy sablonjainak rohamcsapata elárasztotta a történelemtudományokat, így

az irodalomtörténetet is. Ellenhatásképpen fejlődött a szellemtudományi, vagy szellemtörténeti irányzat, hogy megvédje a történeti tárgyakat a természettudományi felfogástól. A természettudományi felfogás szerint az ember nem cselekszik, hanem csak mindig történik vele valami. A szellemtörténet pedig azt mondja, hogy az emberi szellem önmagától ható erő, cselekvő alany, nem pedig vak eszköze a történéseknek.

Ha e két sarkalatos elv között választanunk kell, akkor inkább a szellemtörténethez csatlakozom, mert közelebb áll az irodalmi felfogáshoz. Megörzöm az irodalom autonom-jogát, de a természettudományi sablonok helyett szellemtörténeti szempontokat viszek az irodalomba. Ennyi öntudattal minden irodalomtörténeti tanárnak rendelkeznie kell, a nélkül, hogy szenvedjen a „szellemtörténetieskedést”. S ha most már rendelkeznek is a meggyőzés erejével, tartózkodnám tőle, hogy mindenki szabadon bírálja meg álláspontomat. A magam részéről tovább haladok utamon és semmi meg nem íjeszt és nem kedvetlenít el.

Szeged.

Mandola Aladár dr.

EGYESÜLETI ÉLET.

Elnökségi ülés. *Jegyzőkönyv*, mely felvétellett a T. I. T. O. E. elnökségének a budapesti, VII. ker. m. kir. áll. tanítónőképzőben, 1934. ápr. 23-án megtartott üléséről. Jelen vannak Frank Antal dr. elnökle mellett: Móczár Miklós, Jaloveczky Péter, Kiss József, Éber Rezső, Lux Gyula dr., Pócza József, Mesterházy Jenő, Erdélyi Olga.

Távolmaradásáért kimentette magát Tabódy Ida igazgató, alelnök.

1. Elnök ismerteti az elnökség tagjaival a május 9-i közgyűlés tárgysorozatát. A javaslatot az elnökség elfogadja s jóváhagyásra a választmány elé terjeszti. — Mácsay Károlynak a közgyűlésre kítűzött előadását az elnökség három tagja átolvasta; a szerző a kívánalmaknak megfelelő változtatásokat végrehajtotta, úgyhogy az előadás teljes mértékben képviselni fogja az egyesület általános felfogását. — Hogy a közgyűlés aránytalanul hosszú ne legyen, az elnökség megkívánja az előadóktól, hogy az előadásra kijelölt időhöz szigorúan ragaszkodjanak. — A közgyűlést közös ebéd követi, melynek rendezésére az elnökség Kiss József igazgatót kéri fel.

2. Titkár bejelenti, hogy a legutolsó választmányi ülés óta, az egyesületben történt eseményekről, a szokásos jelentést — a választmányi ülésen — a főtitkár helyett ő fogja megtenni.

3. Pócza József pénztáros, a választmány elé terjesztendő pénztári jelentéssel kapcsolatban a következőket javasolja: adjon felhatalmazást a választmány, hogy az elnökség, szükség esetén az egyesület tartaléktőkéjét kölcsönképen felhasználhassa a „Házalap” adósságainak törlesztésére. Ez kamatmegtakarítást jelent a házalap javára. Továbbá szükséges, hogy az egyesület évi rendes közgyűlését a polgári év elején tartsa meg, így az elnökség már az év kezdetétől, a közgyűlés által jóváhagyott költségvetési előirányzat alapján intézheti az egyesület anyagi ügyeit. Január vagy feb-

ruár legyen tehát a közgyűlés ideje. — Az elnökség mindkét javaslatot a választmány elé terjeszti.

4. Frank Antal dr. elnök szükségesnek tartja, hogy az egyesület a tanítóképzés reformjára vonatkozó állásfoglalásából egyelőre kapcsolja ki a főiskolai jelleget, illetve tekintse ezt távolabbi célkitűzésnek. Ennek a megvalósítására még nincsenek meg az előfeltételek. A legközelebbi jövő feladata, a hatodik évfolyam felállítására való törekvés. Amennyiben ezt a választmány is helyesnek fogja tartani, a közgyűlésen elnöki megnyitójában foglalkozik a tanítóképzés reformjának e problémájával.

5. Mihalik József, a lemondott főtítkár, 10 évig volt az egyesület tisztviselője. Az elnökség a választmány hozzájárulásával köszönetét fogja kifejezni Mihalik Józsefnek, a 10 évi buzgó munkálkodásért.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést bezárta. — K. m. f. — Frank Antal dr. s. k. elnök. — Erdélyi Olga s. k. titkár.

Választmányi ülés. *Jegyzőkönyv*, mely felvétellett a T. I. T. O. E. választmányának, 1934. ápr. 23-án, a budapesti VII. ker. m. kir. áll. tanítónőképző-intézetben megtartott üléséről. Jelen vannak Frank Antal dr. elnöke mellett: Kiss József, Móczár Miklós (Jászberény), Grynaeus Ida, Kaposi Károly, Schön István, Oszwald József, Selmezy Károly (Kalocsa), Forgó Sarolta, Roda Mária, Csada Imre dr. (Cinkota), Mesterházy Jenő, Éber Rezső, Lux Gyula dr., Pócza József, Jaloveczky Péter, Jaloveczkyé Cz. Kornélia, Barabás Tibor, Erdélyi Olga.

1. Elnök üdvözlő a megjelenteket. Megnyitó szavaiban rámutat arra, amit a tanítóképzés reformjára vonatkozólag az elnökségi ülésen mondott. A 6 éves tanfolyam felállítása több és mélyebb művelődési lehetőséget nyújt. Így érettebb korban kerülnének jelöltjeink az életbe. — A választmány tagjai helyesléssel fogadták az elnök szavait. Oszwald József igazgató csatlakozik az elnök felfogásához. A tanítóképző-intézeti tanárság szeme előtt a jobb, műveltebb tanító eszménye lebeg; a képzés színvonalának, az elvégzendő munka értékének emelése, s ebben a kérdésben a képzés idejének meghosszabbítása a lényeg, nem a főiskolai jelleg. A tanítóképző-intézeti tanárság magasabb képzést, jobb tantervet, jobb tanulmányanyagot kíván. — Móczár Miklós igazgató az elnök felfogását szintén helyesnek tartja. — Mesterházy Jenő is támogatja az elnök javaslatát. — Ily módon tehát Frank Antal dr. elnök, a tanítóképzés reformja kérdését ebben az értelemben fogja képviselni a Közoktatásügyi Tanácsban.

2. Elnök közli a választmánnyal, hogy Mihalik József az egyesületben viselt főtítkári tisztségéről lemondott. Az elnökség a lemondást elfogadta. Javasolja, hogy a választmány helyét Mesterházy Jenő tanárral töltsse be. A választmány a javaslatot elfogadja. — Mesterházy Jenő köszönetét fejezi ki az elnökségnek és választmánynak a beléhelyezett bizalomért.

3. Elnök közli a választmánnyal, hogy Mihalik József 10 éven át volt az egyesületnek tisztviselője. Ez idő alatt mindenkiel szemben tanúsított szolgálatkészsége, munkájában megnyilatkozó buzgósága, rendszeretete, az egyesülethez való meleg ragaszkodása, valamint egyéniségének barátságos közvetlensége, megszerezték számára tagtársai megbecsülését, szeretetét. Az egyesület kedves kötelességét teljesíti, mikor a lelkiismeretes tisztviselőnek, tanártársaival együttérző kollégának, a 10 év munkájáért meleg köszönetet mond. Kívánja, hogy Isten áldása kísérje, siker koronázza további működését! — A választmány, az egyesület nevében, jegyzőkönyvi köszönetet szavaz Mihalik József tanárnak, s erről őt jegyzőkönyvi kivonatban értesíti.

Titkár jelenti: a) A tisztviselői szolgálati pragmatika sürgős megalotása, — a tanítóképzők apasztása elleni ügyekben, — memorandumokkal fordultunk az illetékes főhatóságokhoz, illetve azokat küldöttségileg nyújtottuk át.

b) A Révizión Ligánál bejelentettük csatlakozásunkat a felvidéki erőszakoskodások elleni tiltakozó mozgalomhoz.

c) Memorandummal fordultunk a V. K. M.-hez, a tanítóképesítő vizsgálatok miniszteri biztosainak kérdésében.

d) Körlevelet küldöttünk szét a névmagyarosítás, a Tanárok Háza és a tagdíjhátralékok ügyében.

e) Alapszabályaink módcsítását a Bm. 148.339/1933. sz. alatt jóváhagyta.

f) A keresk. miniszter nagyobb %o-os engedményt nem adhat a tanulókírándulásoknál.

g) Memorandumban kértük a Tanárok Házára a régi 2 P-ös tanulókírájok szedésének visszaállítását.

h) Undi Mária képének kisorsolása ügyében körlevelet küldöttünk szét. Húzás május 9-én.

i) A Tanárok Házára eddig több intézet küldött adományokat. Részletes kimutatás a pénztárosnál.

j) Képviseltettük magunkat a Magyarországi Tanítók Országos Egyesülete igazgatósági ülésén.

k) Az egyesületből kilépett két tag, belépett szintén két tag.

l) Ülések: elnökségi ülés volt: I. 22., III. 22., IV. 23-án. Taggyűlés: XII. 18. Jaloveczky Péter: A tanítóképző-intézeti vizsgabiztosok. — Tóth Ferenc dr.: A földrajz tanításának módszere. — I. 22. Mihalik József: A tanári elfoglaltság óraszámokban. — Pimper Erzsébet: A stilisztika-retorika tanításának módszere. — II.22. Medgyesi Marida: A magyar nyelvtan tanítása. — III. 12. Mihalik József: A felvételi vizsgálatokról. — Éber Rezső: A fizika tanítása.

5. Pócza József pénztáros jelenti, hogy az egyesület és a házalap vagyoni helyzete rendezett. A házalapnál mutatkozó kb. 1000 P-ös deficit úgy keletkezett, hogy egy, csak novemberben esedékes vételártörlesztési részletet, — utólagos jóváhagyás reményében —, az egyik eladónak kifizettünk, s így 50 P kamatot megtakarítottunk. A szükséges összeget az egyesület bevételeiből rezervált tartaléktöke fedezte. Kéri, hatalmazza fel a választmány az elnökséget más esetben is, hasonló hitelátruházás végrehajtására. Szükségesnek mutatkozik továbbá, az egyesület évi rendes közgyűlésének, a polgári év elején való megtartása is, mert az egyesület költségvetési előirányzata, valamint a házzal kapcsolatos bevételek és kiadások, időben a polgári év beosztásához fűződnek, annak tartamára is szólnak, s azok szerint változhatnak. Megfelel ez az alapszabályok 22. pontjának is, mely így szól: „az egyesületi év január 1-én kezdődik.” —

A választmány a jelentést tudomásul veszi, jóváhagyását megadja, a közgyűlések idejéül december hónapot jelöli ki.

6. Éber Rezső ellenőr a pénztári könyveket a legnagyobb rendben találta. A pénztárosnak gondos munkájáért köszönetet mond.

7. Lux Gyula dr. házalapvezető javasolja, hogy a házalapnál esetleg mutatkozó fölösleget, a ház tatarozására használják fel. Ez szükséges is, mert 1911 óta nem történt általános renoválás, másrészt az 1934. évre vonatkozó 60%-os adóelengedés különösen kívánatos és nyereségessé tenné. Az átalakító munkálatokkal alkalom nyílnék egy vendégszoba létesítésére is. — A választmány a részletes költségvetés és árajánlatok be-

mutatása után dönt. A választmány e kérdésben való közvetlen döntéssel az elnökséget bizza meg.

8. Elnök bemutatja a közgyűlés tárgysorozatát. A választmány hozzájárulása alapján a végleges tárgysorozat:

1. *Elnöki megnyitó.* A tanítóképzés időszerű kérdései.

2. *Mácsay Károly:* Mennyiben van szüksége a tanítónak a népisko'la és a népnevelés igényeihez igazodó közműveltségre?

— Szünet. — Szünet után:

3. *Undi Mária* ajándékának: a „*Palóc menyecske*” c. képnek a Tanárok Háza javára való kisorsolása.

4 Főtítkári jelentés.

5. Pénztárosi jelentés.

6. Indítványok.

Több tárgy nem lévén az elnök az ülést bezárta. K. m. f. Frank Antal dr. s. k. elnök. Erdélyi Olga s. k. jegyző.

Taggyűlés. Egyesületünk f. évi ápr. hó 23-án, a VII. ker. áll. tanítónőképzőben, d. u. fél 6-kor taggyűlést tartott. Jelen voltak Frank Antal dr. elnökle mellett: Kiss József, Oswald József, Selmeczi Károly (Kalocsa), Schön István, Kaposi Károly, Vincze Sándor, Grynaeus Ida, Vassné Salánky Irma, Brantl Ernő (Győr, kir. kat. képző), özv. dr. Gerencsér Istvánné, Éber Rezső, Adamovitsné Gludovátz Emma, Emmert Klotild és Csoda Romána nővér (Ranolder int.), Szabó M. Erika és Horváth M. Balsamina nővér (Redemptorissa int.), Nagy Ferenc (Ped. Szem.), Csada Imre dr. (Cinkota), Barabás Tibor, Zsindely Katalin dr., Mesterházy Jenő, Lux Gyula dr., Pócza József, Jaloveczky Péter, Roda Mária, Forgó Sarolta (Cinkota), Vizi János (Kiskunfélegyháza), Váradí József, Móczár Miklós (Jászberény), Bialoszkurszky Félix (Szeged), Erdélyi Olga.

Móczár Miklós: „*A gazdaságtan tanítása a tanítóképzőkben*” címen tartott felolvasást. A minden részletében tökéletesen kidolgozott, mesterial felépített előadás a hallgatóság figyelmét mindvégig lekötötte. Nemcsak a kiváló szakembert, hanem a jeles pedagógust is megismertük belőle, aki eszményi módon tudja egyesíteni tárgya tanításában az elméletet és gyakorlatot. A gazdasági gyakorlatok, a munkaoktatás, munkatervek, kirándulások, gyakorló-iskolai, népművelési vonatkozások, munkanaplók rendszerének fejtegetése, voltak azok a kérdések, melyek mindenkinél a legnagyobb érdeklődést váltották ki. Az előadó ismertetését a következő javaslatlal fejezte be: az egyesület memorandumban kérje, hogy a IV. éves gazdaságtani osztályképesítő tételei közé vegyék fel az I—III. o.-nak vonatkozó gyümölcsfakertészeti anyagát is, mely egyike a legfontosabbaknak s kb. 9 tételt jelentene. — Mesterházy Jenő hozzászólásában kiemelte annak helyességét, hogy az előadó nem dolgoztatja fölöslegesen a növénydekeket, hanem a gazdasági munka egyes részleteit napszámokkal végezteti. Nehezen elképzelhető szerinte, hogy a kirándulásokat a tanítási órákon le tudja bonyolítani. — Vassné S. Irma és más budapesti szaktanár tapasztalatai szerint is, egy-egy uradalmi vagy más gazdasági kirándulás igénybe veszi a délelőttöt, esetleg az egész napot. — Ez a nehézség az előadó iskolájában nincs meg, mert ott nagyon közel vannak az uradalmak, majorok. — Kiss József nem találja célszerűnek az előadó végső javaslatát; nem volna helyes tételek összeállításával elméleti képesítővizsga jellegét adni a IV. év összefoglaló beszámolójának. — Jaloveczky

Péter ellenkezőleg helyesnek találja, még pedig azért, mert a gyümölcsfakertészetet tartja a gazdaságtan legfontosabb anyagának; ebből kapjanak osztályzatot a jelöltek, ne más, esetleg jelentéktelenebb kérdésből. Frank Antal dr. is hiányokat lát a gyümölcsfakertészet oktatása terén. Az egész gazdaságtan oktatást gyakorlatibbá kellene tenni. Természetesen ennek nagyrészen akadálya a megfelelő gazdasági gyakorló terület hiánya. Az előadóval ellentétben, a kertgazdaság mellett a mezőgazdasági oktatást is nagyon fontosnak tartja. Az előadónak abbéli aggodalmára, hogy kevés alkalom nyílik a cselekedtető munkára (pl. talajkísérlet), megnyugtatóan mondja, cselekedtető oktatás a kerti munka is. Nagyjelentőségűnek találja a munkanaplót. Ennek a bevezetésével könnyen ellenőrizhetjük növendékeinket, gyakoroltak-e minden gazdasági munkát? Így szilárd alapon nyugszik az osztályozás. — Az értékes előadásért, az egyesület nevében meleg köszönetét fejezte ki Móczár Miklós igazgatónak. Erdélyi Olga s. k.

I R O D A L O M.

Dr. Tóth Ferenc: *Pápa megyei város és környéke.* Természeti- és emberföldrajzi tanulmány. Keresztény Nemzeti Nyomdávalalát Részvénytársaság. Pápa, 1933. 88 l.

A szerző példának szánta könyvét a honismereti anyag gyűjtésére és feldolgozására. Valóban szükséges is, hogy a tanítóképző IV. oszt.-nak anyagát, vagyis a Szülőföld ismertetését feldolgozva is lássuk, mert az anyag öntevékenységen alapuló feldolgozása sok nehézségbe ütközik.

A könyv tanulmányozása alkalmával meggyőződtem és egyúttal megnyugodtam, mert láttam, hogy nem iskolai munka keretében kívánja a szerző megoldani feladatát. T. i. ha alapnak ennyi megvan, amit a könyv magában foglal, akkor a kiegészítés, illetve a „tökéletesítés” (amint a szerző írja) az már lehet a növendékek öntevékenysége. — Mindezt Budapestre vonatkoztatva, annyira bő anyagot kapunk, hogy a részletes feldolgozás szerintem csak egy-egy fejezetnél valósítható meg, az is csak úgy, ha megjelölöm a növendék munkakörét. Mindenesetre a szerző jó példát mutat a szülőföld-ismertetés problémáinak megoldására. — Könyvének első része a természeti viszonyokkal, második része emberföldrajzzal foglalkozik.

Statisztikai adatokkal, képekkel, a végén adott összefoglalással teszi teljessé munkáját. Üttörő tanulmányát sok körültekintéssel oldotta meg.

Budapest.

Dr. Krizsanecné Németh Edit.

Hittrich Ödön dr.: *Mariska német képeskönyve.* Ebből mindenki játszva tanulhatja meg a der-die-das használatát. Német főnevek tréfás rajzokkal. Írta és tervezte *Hittrich Ödön.* Rajzolta Somfay István. Budapest, Légrády Testvérek.

A német nyelvtanulás egyik legnehezebb kérdését, a névelők helyes alkalmazását, a der-die-das-nak a megtanulását akarja ez a szellemesen szerkesztett könyvecske nem megoldani, hanem a tanulók számára megkönnyíteni. Elgondolásának az alapja az a lélektani megfigyelés, hogy az ember emlékezetében az marad meg jól, ami sok és sokféle képzetsoporttal, benyomással együtt lépett lelkünkbe, ami sokféle képzzettel tud társulni. Ha egy új szó tanulásánál nemcsak hangképzetek, hanem ezzel kapcsolat-

ban látási, mozgási és színeképzetek is tudnak társulni, akkor az a szó sokkal jobban marad meg emlékezetünkben, mintha csak hangképzet társulna a tárgyképzethez.

A kiváló szerző elmondja módszerének a történetét, eredetét és a vele különböző középiskolákban végzett kísérleteinek az eredményét is. Mint az ókori történet kiváló bűvára foglalkozott az egyiptomi hieroglifákkal is, és ezek vezették rá arra, hogy minden szót képpel ill. jellel lehet jelölni, s ha minden jelhez hozzáfűzzük a német névelők utolsó betűjét, akkor egy olyan jelet kapunk, amely a tanulót egyben arra is figyelmezteti, hogy milyen névelő jár hozzá, pl. az asztalnak olyan lába van, amely a nagy R vonalaiból áll, a kép olyan horgon lóg, amely S-alakú, a villának három ága van, amely a nagy E vonalaiból keletkezik stb. A könyv a gyermekképeskönyvek mintájára úgy van csinálva, hogy a rajzokat a tanulók ki is színezhetik, éspedig a der névelőjüeket pirossal, a die névelőjüeket zölddel, a das névelőjüeket pedig sárgával. A rajz mellett van a tárgynak a német és magyar neve. A tanulónak tehát, amikor a képecskét kiszínezi, ki is kell néhányszor ejtenie a német szót, s így igen szerencsésen társulnak a hang-, a látási, a mozgási és a színeképek.

A kísérletek, amelyeket ezzel a módszerrel végeztek, igen meglepő eredménnyel jártak. A kísérletnél a tanulók olyan lapokat kaptak, amelyen 38 német főnév volt névelő nélkül, de mellette a magyar jelentéssel. A tanuló feladata volt a főnév elé írni a névelőt, ha tudta. Amikor ezzel megvoltak, akkor a tanár a táblára rajzolta ezeknek a főneveknek a jelét az r-e-s betűkkel, a szerint, hogy milyen nemű szó volt. A tanulók is lerajzolták. Most újból kiosztották nekik a lapokat, hogy ezen a másik lapon jelöljék meg a főnevek nemét. Az eredmény az volt, hogy amíg az A-lapon a találatok száma 50 tanulónál 307 volt, addig a rajzzal való szemléltetés után a találatok száma 1393 volt.

A könyv, véleményem szerint, igen alkalmas a névelő megjegyzésére, de sok időt rabol és inkább kis tanulóknál használható, akik még szívesen foglalkoznak ábrák színezésével. Ott azonban igen tudom ajánlani a könyvet. Hibája még az is, hogy igen sok elvont főnevet igyekszik felvenni, ami egyrészt mesterkéltté teszi az ábrákat, de meg kis tanulóknál nincs is sok értelme az elvont főnévnek, hiszen a gyermekek még a konkrét világ körében élnek. A nyelvtanítással foglalkozó kartársak figyelmét mindenesetre felhívom erre a könyvre.

Budapest.

Lux Gyula dr.

H Í R E K.

Cserkészzet a tanítóképző-intézetekben. Április hó 22-én a tanítóképző-intézeti cserkészcsapatok vezetői Frank Antal dr. igazgató elnökletével értekezletet tartottak, melyen az elnök megnyitójában a cserkészzet pedagógiai jelentőségét fejtegette. Siemeister János jászberényi tanítóképző-intézeti tanár, cserkészparancsnok 1. Foglalkozzék-e a tanítóképző cserkész munkával? 2. Mi a cserkészmunka szerepe a tanítóképzőben? címen tartott előadást. Polesinszky Béla győri tanítóképző-intézeti tanár: Az apródmunka és a vezetőképzés tanítóképző-intézetekben; Frigyes Béla budapesti tanítóképző-intézeti tanár: Táborozás a tanítóképző-intézeti csapatok életében című tanulmányát olvasta fel. Végül vitéz Faragó Ede

országos vezető tiszt: „A falu cserkészet” problémájáról beszélt. A jól sikerült értekezletet az elnök összefoglaló beszéde fejezte be. Kívánatosnak jelezte, hogy a cserkészet kérdése minden vonatkozásban belekerüljön a Tanítóképző Intézeti Tanács Országos Egyesületének programjába. Ezért felkérte *Siemeister* kartársat előadás tartására, a jövő év első taggyűlésére. Az értekezleten a kir. főigazgatóság képviselőjében Barabás Tibor tanár jelent meg.

Sarudy Ottó emléktáblájának leleplezési ünnepe. Sarudy Ottó kir. főigazgató emléktáblájának leleplezési ünnepélye a pápai temetőben f. évi június hó 3-án — vasárnap — d. e. fél 12 órakor lesz. Azokat, akik koszorút óhajtanak a sírra helyezni, kéri a rendezőség, hogy szándékukat május 24-ig Jankó László c. igazgatónak (Győr, Áll. tanítónőképző) szíveskedjenek bejelenteni. — Az ünnepély ideje úgy van megállapítva, hogy vattal ugyanazon nap oda és vissza lehet utazni.

Esperanto az iskolában és gyakorlatban. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 41299/1934. V. a. 2. ü. o. szám alatt felhívja a figyelmet, hogy f. évi május hó 19. és 21. napja között Wienben „Esperanto az iskolában és gyakorlatban” cím alatt nemzetközi esperanto értekezlet lesz. A budapesti osztrák követség szívesen ad részletes felvilágosítást.

Dr. Gerencsér István síremlékének leleplezése. Dr. Gerencsér Istvánnak, a bp.-i VII. kerületi állami tanítónőképző-int. volt igazgatójának, volt nemzetgyűlési képviselőnek a kerepesi-úti temetőben (54. tábla, 1. sor, 46. sz.) lévő sírja felett barátai, tisztelői és tanítványai síremléket emeltek, melynek leleplezése május 20-án, pünkösd első ünnepén d. e. 11 órakor lesz. Az ünnepségen a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet ifjúsági énekkara gyászdalokat énekel, a Gerencsér emlékbizottság nevében dr. Radnai Oszkár c. igazgató mond beszédet. Akik a sírra beszéd kíséretében óhajtanak koszorút helyezni, azok szíveskedjenek ezt a VII. ker. áll. tanítónőképző-int. igazgatóságának legkésőbb május 18-ig bejelenteni.

Szűnidei testnevelési tanfolyam tanárok és tanárnők részére. A vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr engedélyével a m. kir. Testnevelési Főiskola folyó évi június hó 25-től július hó 15-ig tanárok és tanárnők részére tanfolyamot rendez, amelyen az iskolai testnevelés köréből a modern gimnasztikai módszereket, ritmikus tornát, szabadtéri atlétikai sportokat, sportszerű és iskolai játékokat, néptáncokat ismertetik. A résztvevők az elméleti előadásokat közösen hallgatják, míg a gyakorlati tanítás nemenként külön csoportokban történik. A tanfolyam díja — a tanfolyamon való részvételt igazoló bizonyítvánnyal együtt — 25.— P, amely a tanfolyam megkezdésekor fizetendő. A résztvevők a tanfolyam tartama alatt a főiskola internátusában 30.— P lefizetése ellenében kedvezményes elszállásolást és ellátást (naponta háromszori étkezést) élvezhetnek. A tanfolyamon résztvenni óhajtók legkésőbb folyó évi június hó 1-ig írásban jelentkezzenek a főiskola igazgatóságánál (Budapest, I., Győri-út 13. sz.) annak feltüntetésével, hogy a lakás és ellátási kedvezményre igényt tartanak-e.

A kőszegi m. kir. állami tanítóképző-intézet szereplése magyar nótáesten. Bodán Margit és Kubányi György április hó 11-én tartották magyar nótáestjüket Kőszegen. A Vasvármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság rendezte a propaganda-estet és az áll. tanítóképző-intézetet is felkérte közreműködésre. Az estét az intézet zenekara nyitotta meg. Az énekkar magyar nótákat énekelt, két növendék pedig Lampérth Géza és ifj. Szász

Károly magyar nótáról szóló versét szavalta el, végül a zenekar a Rákóczi-induló hangjaival zárta be az estet.

A TESz aranyérme. A *Magyar Eszperantó Pedagógiai Társaság*ot, melynek elnöke Mihalik József, főtájkára Ferenczi István kartársunk, az 1933-as nemzeti munkahét alkalmával a rendezés sikerén hazafias lélekkel és odaadással kifejtett eredményes és értékes munkájáért aranyéremmel tüntette ki a Társadalmi Egyesületek Szövetsége.

Adomány Sarudy Ottó síremlékére. A debreceni ref. tanítónőképző-int. tanári testülete Sarudy Ottó síremlékére 25 P-t adományozott. Ezzel a gyűjtés eredménye 533.80 P-re szaporodott.

Műsoros est az I. ker. áll. tanítóképzőben. Az I. ker tképző ápr. 14-én műsoros estet rendezett a tanárok háza javára. A tágas tornacsarnok zsűfolásig megtelt közönséggel. A változatos műsor mindenegyes száma teiszést aratott. Az intézet volt növendékei közül többen szavalással, énekel, táncval szerepeltek, köztük igen nagy tetszéssel Németh Sárka (tnőképző II. o. tan.) Chopin A moll keringőjére lejtett táncával és Frank Erzsike (gímn. V. o. tan.) mint a „Nagymagyarország” című jelképes térképjáték Hungáriája. Szerepeltek még: az intézet énekkara, szavalókórusa és a gyakorlóiskola összes növendékei, ez utóbbiak mint a 63 vármegye megszemélyesítői. Igen jelentős anyagi siker lett az est eredménye, amenyiben 500 P jutott a tanárok háza javára.

A műsor összeállítása és az egyes számok betanítása *Németh Sándor* c. igazgató és *Kishonti Barna* zenetanár, az estély iránti nagy érdeklődés és anyagi siker pedíg *Frank Antal* dr. igazgató érdeme.

Névmagyarosítások. *Metzner* Károly dr. (Kiskunfélegyháza) *Mezősi-re, Téger* Béla (Nyíregyháza) *Aradvári-ra, dr. Woyciechowszkné Lajos* Mária dr. (Budapest, II. ker.) férje *Jelitay-ra, Probst* Vilmos (Nyíregyháza) *Baranyai-ra, Zeidler* Etelka (Budapest, II. ker.) *Csabai-ra* változtatták nevüket a belügyminisztérium engedélyével.

Rádió-előadás. Április 10-én *Undi* Mária Legrégibb magyar hímzés-fajták címen tartott előadást.

Istentiszteletek a közgyűlés napján. *Május 9-én d. e. fél 9-kor* a róm. katolikusok részére a Regnum Marianum kápolnájában (VII., Damjanich-u. 50.), a reformátusok részére a fasori református templomban, az evangélikusok részére a fasori evangélikus templomban istentisztelet lesz a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesületének közgyűlésén résztvevők számára.

A tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézeti képesítő-vizsgálati elnökök, illetőleg miniszteri biztosok. — **I. Állami intézetek.** 1. Baja, *Barabás* Tibor. 2. Budapest I. ker., *Kemény* Ferenc. 3. Kiskunfélegyháza, *Nagy* Zsigmond dr. 4. Jászberény, *Huszka* János dr. 5. Kőszeg, *Huszka* Ernő dr. 6. Nyíregyháza, *Lux* Gyula dr. 7. Pápa, *Imre* Sándor dr. — **II. Állami tanítónőképző-intézetek.** 8. Budapest II. ker., *Weszely* Ödön dr. 9. Budapest VII. ker., a) *Rácz* Kálmán dr., b) *Madzsar* Imre dr., c) munkamesternők *Balázs* Béla. 10. Cinkota, *Nevelős* Gyula. 11. Győr, *Molnár* Oszkár. — **III. Állami óvónőképző-intézet.** 12. Budapest VII. ker., *Fülei Szántó* Endre dr. — **IV. Róm. kat. tanítóképző-intézetek.** 13. Eger, *Haász* Aladár dr. 14. Esztergom, *Szücs* István dr. 15. Győr, *Fábján* Jenő dr. 16. Kalocsa,

Závodszy Levente dr. 17. Pécs, Lotzka Alajos dr. 18. Szeged, Jalsouzszy Jenő dr. — **V. Róm. kat. tanítónőképző-intézetek.** 19. Baja, Dobosy Elek. 20. Bpest IV. ker., Eyssen Tibor dr. 21. Budapest VI. ker., Sztankó Béla. 22. Budapest IX. ker., Váradi József. 23. Debrecen, Padányi Andor. 24. Dombóvár, Kammermayer Oszkár dr. 25. Eger, Tabódy Ida. 26. Esztergom, Horn József dr. 27. Győr, Jantsits Tibor dr. 28. Kalocsa, Grynaeus Ida. 29. Kecskemét, Móczár Miklós. 30. Kiskunfélegyháza, Rónai Sándor. 31. Kiszvárd, Wagner János dr. 32. Kőszeg, Zoltán Géza. 33. Miskolc, Fekete József. 34. Pápa, Koszó János dr. 35. Pécs, Szukováthy Imre dr. 36. Sopron (Ors.), Horváth Kálmán dr. 37. Sopron (Megv.), Damjanovich Lajos dr. 38. Szeged, Greguss Pál dr. 39. Veszprém, Németh Sándor. 40. Zalaegerszeg, Frank Antal dr. 41. Zsámbék, Balázs Béla. — **VI. Róm. kat. óvónőképző-intézetek.** 42. Budapest III. ker. Gyulai Ágost dr. 43. Kalocsa, dr. Jelitayné Lajos Mária dr. 44. Sopron (Megv.), Damjanovich Lajos dr. — **VII. Ref. tanítóképző-intézetek.** 45. Debrecen, Papp Károly dr. 46. Nagykőrös, Vasady Lajos. 47. Sárospatak, Bartha Károly dr. — **VIII. Ref. tanítónőképző-intézetek.** 48. Debrecen, Tóth István dr. 49. Kecskemét, Mitrovics Gyula dr. 50. Pápa, Tóth Zoltán dr. 51. Nyíregyháza, Kiss József. — **IX. Evang. tanítóképző-intézetek.** 52. Miskolc, Sárkány Loránd. 53. Sopron, Sárkány Alfréd. — **X. Evang. tanítónőképző-intézet.** 54. Szarvas, Zelenka Frigyes. — **XI. Izs. tanítóképző-intézet.** 55. Budapest, Szombatfalvy György dr. 56. Fischer Gyula dr. min. biztos a héber nyelvre. — **XII. Izs. tanítónőképző-intézet.** 57. Miskolc, Molnár Oszkár. 58. *Mandula* Mór min. biztos a héber nyelvre. — **XIII. Nyelvmesternői tanfolyam.** Szent Szív zárda, Gyulai Ágost dr.

† **Karátsony József.** Budapesten 68 éves korában meghalt *Karátsony* József prelátus, a csiksomlyói róm. kat. tanítóképző-intézet ny. igazgatója, aki a román uralom elől volt kénytelen annakidején Csonka-Magyarországra menekülni. A székelység igazi lelkes harcosa, az erdélyi magyarság egyik vezető egyénisége költözött el benne. Április 21-én szentelték be holttestét a Farkasréti temetőben, majd kivánsága szerint szülőfalujába, a csikvármegyei Kászonalitzbe szállították. Az engesztelő szentmisét április 23-án reggel 8 órakor tartották az Új Szent János-kórház kápolnájában.

Irodalmi figyelő. *Váradi József:* A főlemelő megértés. (Ifj. Vezető, 1934. II.) — *Váradi József:* Széchenyi és a revízió. (Ifj. Vezető, 1934. III.)

Nyugtázás. Tagdíjat fizetett 1930-ra: Lengyel Gy., — 1931., 1932. és 1933-ra: Váczy F., Daru M., Oswáth F., Littkey P., Visontai I., Pál L., Juhász V. dr., 1933-ra Vargyas M., Mihalik J., 1934. I. felére: Szabó K., 1934-re: Szakáll J., Horváth M. E., Karadra M. E., Hrobács M. E., Vágó M. B., Montliss M. F., Magó M. F., Gaál M. P., Mihalik J., Dúzs M. — Előfizetett a folyóiratra: Debrecen rk. tnókp. (1933.) — Adomány a Tanárok Házára: Nagykőrös ref. tkp. 100 P.

(Megjegyzés: A „Palóc menyecske” c. kép kisorsolására küldött öszségeket a sorsolás befejezése után nyugtázzuk.)

Bpest, 1934. április 23.

Pócza J. pénztáros.

Szerkesztésért és kiadásért felelős: Kiss József.